

**Ruotsissa
hankintojen
vastuullisuuden
arvioinnissa käytetty
Agenda 2030 –ohje**

Johdanto	7
1. Lapsen oikeudet	9
1.1 Edellytykset.....	10
1.2 Vuoropuhelu sidosryhmien kanssa.....	11
1.2.1 Kysymykset sidosryhmille	11
1.3 E erityisen haavoittuvassa asemassa olevat ryhmät.....	13
1.4 Riskinarviointi.....	14
1.5 Vaatimusten asettaminen	15
2. Työehtosopimusten mukaiset työoikeudelliset ehdot	16
2.1 Vuoropuhelu sidosryhmien kanssa.....	17
2.1.1 Kysymykset sidosryhmille	17
2.2 E erityisen haavoittuvassa asemassa olevat ryhmät.....	18
2.3 Riskinarviointi.....	19
2.4 Vaatimusten asettaminen	20
3. Työympäristö	21
3.1 Vuoropuhelu sidosryhmien kanssa.....	22
3.1.1 Kysymykset sidosryhmille	22
3.2 E erityisen haavoittuvassa asemassa olevat ryhmät.....	23
3.3 Riskinarviointi.....	24
3.4 Vaatimusten asettaminen	26
4. Yhdenvertaiset oikeudet ja mahdollisuudet	27
4.1 Edellytykset	28
4.2 Vuoropuhelu sidosryhmien kanssa.....	29
4.2.1 Kysymykset sidosryhmille	29
4.3 E erityisen haavoittuvassa asemassa olevat ryhmät.....	31
4.4 Riskiarviointi	32
4.5 Vaatimusten asettaminen	35

5. Saavutettavuus ja kaikkien käyttäjien tarpeet	36
5.1 Edellytykset.....	37
5.2 Vuoropuhelu sidosryhmien kanssa.....	38
5.2.1 Kysymykset sidosryhmille	38
5.3 Erityisen haavoittuvassa asemassa olevat ryhmät.....	39
5.4 Riskiarviointi	40
5.5 Vaatimusten asettaminen	41
6. Vastuulliset toimituksetjut.....	42
6.1 Edellytykset.....	43
6.2 Vuoropuhelu sidosryhmien kanssa.....	43
6.2.1 Kysymykset sidosryhmille	43
6.2.2 Esimerkkejä lähteistä.....	44
6.3 Erityisen haavoittuvassa asemassa olevat ryhmät.....	44
6.4 Riskinarviointi.....	45
6.5 Vaatimusten asettaminen	46
7. Vastuulliset sijoitukset	47
7.1 Edellytykset.....	48
7.1.1 Vihreät joukkovelkakirjat	48
7.1.2 Luokitusjärjestelmä.....	49
7.2 Vuoropuhelu sidosryhmien kanssa.....	50
7.2.1 Kysymykset sidosryhmille	50
7.3 Edistämisen arviointi	52
7.4 Vaatimusten asettaminen	52
8. Kiertotalous	54
8.1 Edellytykset.....	55
8.2 Vuoropuhelu sidosryhmien kanssa.....	56
8.2.1 Kysymykset sidosryhmille	56
8.3 Edistämisen arviointi.....	56
8.4 Vaatimusten asettaminen	58

9. Vaikutukset ilmastoon.....	59
9.1 Edellytykset.....	60
9.2 Vuoropuhelu sidosryhmien kanssa.....	61
9.2.1 Kysymykset sidosryhmille	61
9.3 Erityisen haavoittuvassa asemassa olevat.....	62
9.4 Riskinarviointi.....	63
9.5 Vaatimusten asettaminen	65
10. Luonnon monimuotoisuus	66
10.1 Edellytykset.....	67
10.2 Vuoropuhelu sidosryhmien kanssa.....	68
10.2.1 Kysymykset sidosryhmille	68
10.3 Erityisen haavoittuvassa asemassa olevat ryhmät.....	69
10.4 Riskinarviointi	70
10.5 Vaatimusten asettaminen	71
11. Ympäristölle ja terveydelle haitalliset aineet	73
11.1 Edellytykset.....	74
11.2 Vuoropuhelu sidosryhmien kanssa.....	75
11.2.1 Kysymykset sidosryhmille	76
11.3 Erityisen haavoittuvassa asemassa olevat ryhmät.....	77
11.4 Riskinarviointi	77
11.5 Vaatimusten asettaminen	79
12. Järjestelmällinen ympäristötyö	81
12.1 Vuoropuhelu sidosryhmien kanssa.....	82
12.1.1 Kysymykset sidosryhmille	82
12.2 Edistämisen arviointi.....	83
12.3 Vaatimusten asettaminen	83

13. Huolenpito eläimistä	85
13.1 Edellytykset.....	86
13.2 Vuoropuhelu sidosryhmien kanssa.....	87
13.2.1 Kysymykset sidosryhmille	87
13.3 Erityisen haavoittuvassa asemassa olevat ryhmät.....	88
13.4 Riskiarviointi	89
13.5 Vaatimusten asettaminen	89
Vakavuuden arviointi	92

11/2023

VALTIOVARAINMINISTERIÖ
FINANSMINISTERIET

**KUNTA
LIITTO**

Kommun-
förbundet

Johdanto

Tämän aineiston on tehnyt Ruotsissa toimiva yhteishankintayksikkö Adda. Analyysimalli on tehty YK:n kestävän kehityksen tavoitteiden edistämiseksi hankinnoissa. Aineisto on käännetty, jotta ne tahot Suomessa, joiden vastuullisuustyö nojaa kyseisiin tavoitteisiin, saisivat ideoita tavoitteiden edistämiseen omissa hankinnoissaan. Aineiston käyttöön on saatu lupa.

Tässä luvussa kuvataan Ruotsin yhteishankintayksikön Addan Agenda 2030 –analyysia, jota käytetään hankinnan esitietanalyysin pohjana.

Päivämäärä:

Analyysista vastaava:

Mikä on päähankintakohde?

[Kuvaa lyhyesti hankintakohde]

- ☐ **Tavara**
- ☐ **Palvelu**
- ☐ **Tavara, johon sisältyy vuokraus, asennus, toimitus tai vastaava palvelu**
- ☐ **Palvelu, jossa käytetään tai tuotetaan tavaroita, myös urakat**

- ☐ Jos hankintaan ei sisälly mitään tavaroita, vastuullisista toimitusketjuista tai kiertotaloudesta ei tarvitse tehdä analyysia.
- ☐ Jos hankintaan sisältyy pelkästään tavaroita, työehtosopimusten mukaisista työehdoista, työympäristöstä ja työllistämisestä ei tarvitse tehdä analyysia. Sama koskee yhdenvertaisia oikeuksia ja mahdollisuuksia työnantajan näkökulmasta, mutta tämä osa-alue on kuitenkin analysoitava tuotteen näkökulmasta.
- ☐ Jos hankintaan sisältyy sekä tavaroita että palveluja, kaikki edellä mainitut osa-alueet on analysoitava: työehdot, työympäristö, työllistäminen, yhdenvertaiset oikeudet ja mahdollisuudet, vastuulliset toimitusketjut ja kiertotalous.
- ☐ Jos hankintaan ei sisälly sijoituksia (leasing, eläke jne.), vastuullisista sijoituksista ei tarvitse tehdä analyysia.
- ☐ Jos hankintaan ei sisälly eläintuotteita tai eläimistä peräisin olevia materiaaleja, eläinten huolenpidosta ei tarvitse tehdä analyysia.

[Ilmoita ammattiryhmät.]

[Ilmoita tärkeimmät ammattijärjestöt.]

[Ilmoita tärkeimmät työnantajajärjestöt.]

1. Lapsen oikeudet

Vaatimukset lapsen oikeuksista hankinnassa voivat teoriassa täyttää kaikki yleiset tavoitteet. Tavoite tai tavoitteet, jotka ovat ajankohtaisia hankinnassa, vaihtelevat hankintakohteen ja hankinnan tarkoituksen mukaan.

1.1 Edellytykset

Yleissopimus sitoo ensisijaisesti valtiota ja elimiä, joille valtio on delegoinut vastuuta, myös yhteishankintayksikön asiakkaina olevia kuntia ja alueita. Kunnat ja alueet tai muut hankintaviranomaiset, jotka tekevät hankintoja puitesopimusten perusteella, eivät tavallisesti ole delegoineet vastuuta yhteishankintayksikölle. Yhteishankintayksikön on kuitenkin selvitettävä ja otettava huomioon lapsen etu hankinnoissa, jotka vaikuttavat lapseen. On tärkeää muistaa, että hankinta voi vaikuttaa lapseen sekä suoraan että välillisesti:

Suora		Välillinen		
Tavara tai palvelu voi olla suunnattu lapselle, esim. lelut tai lasten ja nuorten hoito- ja asumiskoti.	Lapsi voi olla työntekijä ja valmistaa tavaran tai tuottaa palvelun.	Lapsi voi olla tavarantoimittajan tai palvelun tuottajan työntekijän perheenjäsen.	Lapsi voi olla palveluja, kuten päihdeongelmaisten aikuisten hoito- ja asumiskodin, käyttäjän perheenjäsen.	Lapsi voi olla ympäröivän yhteiskunnan jäsen, johon esimerkiksi vaaralliset päästöt vaikuttavat.

Vaikuttaako hankinta lapseen suoraan tai välillisesti?

[Ilmoita, vaikuttaako hankinta lapseen suoraan tai välillisesti ja vaikutustapa.]

1.2 Vuoropuhelu sidosryhmien kanssa

Vuoropuheluun sidosryhmien kanssa lapsen oikeuksista hankinnassa sisältyy tietojen hakeminen mahdollisilta asiakkailta, toimittajilta, työmarkkinaosapuolilta, toimialajärjestöiltä ja muilta asianmukaisilta ja luotettavilta sidosryhmiltä, kuten lastenoikeusasiantuntijoilta ja tutkijoilta.

Tallenna järjestelmällisesti kaikki viestintä ja haetut raportit tai käytä vaihtoehtoisesti alaviitteitä ja muita viitteitä analyysissä sellaisenaan.

Miltä sidosryhmiltä kysytään tietoja?

[Kuvaile lyhyesti asiakkaat, toimittajat ja muut sidosryhmät, joilta kysytään tietoja.]

1.2.1 Kysymykset sidosryhmille

Alla olevat kysymykset ovat ehdotuksia, jotka on mukautettava hankintakohteen ja sidosryhmien mukaan. Sidosryhmiltä saadut vastaukset auttavat ratkaisemaan kohdissa 1.3 Erityisen haavoittuvassa asemassa olevat ryhmät, 1.4 Riskinarviointi ja 1.5 Vaatimusten asettaminen mainitut asiat.

Kerää kaikki kysymykset samalle sidosryhmälle yhteen dokumenttiin

- Liittyykö hankintaan asioita, jotka *koskevat* lasta?
- Keitä ovat lapset tai mitkä ovat lapsiryhmät, joihin tavara/palvelu voi vaikuttaa?
- Onko lapsiryhmiä, jotka ovat vaarassa joutua kohdelluiksi epäoikeudenmukaisesti tai joilla on erityistarpeita?
- Mitä riskejä näette [yleissopimuksessa](#) määritettyjen lapsen oikeuksien perusteella?
- Miten varmistatte palveluntuottajana [lapsen edun](#)?
- Noudatatteko tavaroiden toimittajana työssänne lasten oikeuksia ja liiketoimintaperiaatteita [Children's Rights and Business Principles](#)?
- Onko tavallista, että 15–17-vuotiaat lapset työskentelevät alalla?

[Onko hankinnassa tarvetta selvittää lapsen näkemyksiä, esitä perustelut.]

[Ilmoita, liittyykö hankintaan lasta koskevia asioita.]

[Kuvaa lyhyesti, miten tietoja lapsen näkemyksistä voidaan hankkia hankinnassa.]

[Kuvaa lyhyesti, miten on meneteltävä, jotta emme ohita lapsia, jotka on erityisesti tehtävä näkyviksi.]

[Kuvaile lyhyesti, miten annamme lapselle palautetta siitä, mitä olemme päättäneet.]

1.3 Erityisen haavoittuvassa asemassa olevat ryhmät

Yleissopimuksessa lapsen oikeuksista on määritetty peruseriaate kaikkien lasten yhdenvertaisista oikeuksista ja syrjinnältä suojelemisesta. Jotta voimme ottaa huomioon tämän peruseriaatteen, meidän on otettava kantaa siihen, keihin lapsiin hankinta vaikuttaa ja siihen, onko joitakin erityisen haavoittuvassa asemassa olevia lapsiryhmiä, jotka on tehtävä näkyviksi.

Tarkastelun lähtökohtana ovat usein yhdenvertaisuuslain seitsemän syrjintäperustetta: sukupuoli, sukupuoli-identiteetti tai sukupuolen ilmaisu, etninen alkuperä, uskonto tai muu vakaumus, toimintarajoite, seksuaalinen suuntautuminen ja ikä.

Muita esimerkkejä osa-alueista, joilla voi olla merkitystä, ovat psyykinen tai fyysinen terveys, sosioekonominen tausta ja maahanmuuttajastatus, mukaan lukien turvapaikkaa hakeva lapsi, pakolaislapsi, paperiton lapsi ja työluvalla työskentelevän työntekijän mukana oleva lapsi.

Keitä ovat lapset tai mitkä ovat lapsiryhmät, joihin tavara tai palvelu voi vaikuttaa?

[Kuvaa lyhyesti lapset tai lapsiryhmät, joihin voi kohdistua vaikutuksia.]

Onko lapsiryhmiä, jotka on erityisesti tehtävä näkyviksi?

[Kuvaile lyhyesti lapsiryhmät, jotka on erityisesti tehtävä näkyviksi.]

Onko lapsiryhmiä, jotka ovat vaarassa joutua kohdelluiksi epäoikeudenmukaisesti tai joilla on erityistarpeita?

[Kuvaa lyhyesti lapsiryhmät, jotka ovat vaarassa joutua kohdelluiksi epäoikeudenmukaisesti.]

1.4 Riskinarviointi

Alla olevassa taulukossa voit laskea lapsen oikeuksia uhkaavien riskien tason hankinnassa.

Ilmoita kokonaisriskipisteet asianmukaisessa sarakkeessa ja se, miten ne ovat kertyneet.

Arviointiperuste	Tietolähde	Kokonaisriskipisteet
Tavara/palvelu on suunnattu kokonaan tai osittain lapselle = + 1 On tavallista, että 15–17-vuotiaat lapset työskentelevät alalla = + 1 Lapseen kohdistuu todennäköisesti välillinen vaikutus, esim. työntekijän perheenjäsenenä, palvelujen käyttäjän perheenjäsenenä tai osana ympäröivää yhteiskuntaa = + 1 Jos tavara/palvelu on suunnattu lapselle: • Syrjintäriski = + 1 • Riski lapsen edun huomiotta jättämiselle lasta koskevassa päätöksessä = + 1 • Elämä, eloonjäänti ja kehittyminen vaarassa = + 1 • Lapsen riski jäädä kuulematta = + 1	Sidosryhmävuoropuhelu mahdollisten asiakkaiden, toimittajien, työmarkkinaosapuolien ja toimialajärjestöjen kanssa. Lastenoikeusjärjestöjen ja tutkijoiden tiedot/raportit. Tietojen hakeminen lapsen näkemyksistä sopivissa tapauksissa.	[Pisteet ilmoitetaan asteikolla 0–5, vaikka kokonaispistemäärä olisi suurempi kuin 5.]

1.5 Vaatimusten asettaminen

Jos kokonaisriskipisteet ovat vähintään 3, riskejä on tärkeä estää ja rajoittaa. Kun arvioit asetettavia vaatimuksia ja ehtoja, voit pohtia seuraavia:

- Mitkä riskit ovat tärkeimpiä [yleissopimuksessa](#) määritettyjen lapsen oikeuksien perusteella?
- Miten hankintayksiköt ovat hallinneet riskejä aiemmissa hankinnoissa?
- Onko meillä kokemuksia seurannasta?
- Onko meillä vakiosanamuotoja, joita voimme käyttää?
- Onko jokin erityinen vaatimus tai ehto määritettävä tiettyjä riskejä varten? Esimerkiksi kemikaaleja koskevat vaatimukset tuotteille, jotka on suunnattu lapsille.
- Voimmeko ja pitääkö meidän arvioida toimittajat noudattamalla käytäntöjä ja prosesseja, jotka on määritetty asiakirjoissa [lapsen edun arviointi/Children's Rights and Business Principles?](#)
- Kuinka kypsä ja valmis ala on tämäntyypisille vaatimuksille?

Pitäisikö vaatimuksia ja/tai ehtoja asettaa?

[Perustele, tarvitseeko vaatimuksia ja/tai ehtoja asettaa, ja määritä riskit, joihin ne vaikuttavat.]

[Kuvaile sopiva menetelmä.]

2. Työehtosopimusten mukaiset työoikeudelliset ehdot

Työehtosopimusten mukaiset työoikeudelliset ehdot auttavat saavuttamaan Agenda 2030 -toimintaohjelman tavoitteen 8.

2.1 Vuoropuhelu sidosryhmien kanssa

Sidosryhmien kanssa käytyyn vuoropuheluun työoikeudellisista ehdoista sisältyy tietojen hakeminen mahdollisilta asiakkailta, toimittajilta, työmarkkinaosapuolilta ja toimialajärjestöiltä.

Tallenna järjestelmällisesti kaikki viestintä ja haetut raportit tai käytä vaihtoehtoisesti alaviitteitä ja muita viitteitä analyysissa sellaisenaan.

Miltä sidosryhmiltä kysytään tietoja?

[Kuvaile lyhyesti sidosryhmät, joilta kysytään tietoja eli joihin otetaan suoraan yhteyttä tietojen virallisista tilastoista hakemisen lisäksi.]

2.1.1 Kysymykset sidosryhmille

Alla olevat kysymykset ovat ehdotuksia, jotka on mukautettava hankintakohteen ja sidosryhmien mukaan. Sidosryhmiltä saadut vastaukset auttavat ratkaisemaan kohdissa 2.3 Erityisen haavoittuvassa asemassa olevat ryhmät, 2.4 Riskinarviointi ja 2.5 Vaatimusten asettaminen mainitut asiat.

Kerää kaikki kysymykset samalle sidosryhmälle yhteen dokumenttiin.

- Mitkä ovat tärkeimmät ammattijärjestöt toimialalla?
- Mitkä ovat tärkeimmät työnantajajärjestöt toimialalla?
- Mitkä työehtosopimukset ovat keskeisiä toimialalla?
- Kuinka suuri työntekijöiden järjestäytymisaste on toimialalla?
- Kuinka suuri osa yrityksistä kuuluu työehtosopimusten piiriin toimialalla?
- Ovatko koulutus- tai pätevyysvaatimukset vähäiset vai suuret toimialalla?
- Mihin erityisen haavoittuvassa asemassa oleviin ryhmiin kohdistuu vaikutuksia puitesopimuksen/sopimuksen nojalla?
- Mitkä alihankkijat osallistuvat odotusten mukaan puitesopimuksen/sopimuksen täyttämiseen?
- Asetatteko alihankkijoille vaatimuksia työoikeudellisten ehtojen pohjalta?
- Ovatko toimitusketjut monimutkaisia useiden alihankkijoiden/aliurakoitsijoiden ketjuja?
- Käytättekö te tai käyttävätkö alihankkijanne vuokratyövoimaa?

- Onko teillä tai onko alihankkijoillanne työntekijöitä, jotka tarvitsevat työluvan?
- Kuinka usein käytätte vuokratyöntekijöitä?
- Kuinka usein käytätte työntekijöitä, jotka tarvitsevat työluvan?
- Onko tavallista, että 15–17-vuotiaat lapset työskentelevät alalla?

2.2 Erityisen haavoittuvassa asemassa olevat ryhmät

Erityisen haavoittuvassa asemassa olevat ryhmät määritellään soveltamalla yhdenvertaisuuslain seitsemää syrjintäperustetta: sukupuoli, sukupuoli-identiteetti tai sukupuolen ilmaisu, etninen alkuperä, uskonto tai muu vakaumus, toimintarajoite, seksuaalinen suuntautuminen ja ikä.

Muita esimerkkejä osa-alueista, joilla voi olla merkitystä, ovat psyykkinen ja fyysinen terveys, sosioekonominen tausta ja maahanmuuttajastatus, mukaan lukien turvapaikanhakijat, pakolaiset, paperittomat ja työluvalla työskentelevät työntekijät.

Mihin erityisen haavoittuvassa asemassa oleviin ryhmiin voi kohdistua vaikutuksia hankintasopimuksen nojalla?

[Kuvaa lyhyesti haavoittuvassa asemassa olevat ryhmät, joihin voi kohdistua vaikutuksia.]

Onko tavallista, että 15–17-vuotiaat lapset työskentelevät alalla?

[Ilmoita, onko tavallista, että nuoret – tytöt ja pojat – työskentelevät alalla.]

2.3 Riskinarviointi

Alla olevassa taulukossa voit laskea työoikeudellisia oikeuksia uhkaavien riskien tason hankinnassa.

Ilmoita kokonaisriskipisteet asianmukaisessa sarakkeessa ja se, miten ne ovat kertyneet.

Työoikeudellisten ehtojen analyysi voi tuottaa erilaisia tuloksia eri ammattiryhmissä, minkä vuoksi on tärkeää laatia arvio erikseen kaikista ammattiryhmistä. Kopioi siinä tapauksessa taulukko ja ilmoita ammattiryhmät, jotka arvioidaan kussakin taulukossa.

Mitkä ovat ammattiryhmät, joiden odotetaan tekevän työ sopimuksen puitteissa?

Sisällytä myös ne työntekijät, jotka eivät vastaa työstä hankinnan pääkohteessa. Jätä kuitenkin pois pienet tai välilliset työtehtävät, kuten hallinnollinen henkilöstö.

[Ilmoita ammattiryhmät.]

Ammattiryhmä:

Arviointiperuste	Kokonaisriskipisteet
Työehtosopimusten kattavuus on pieni toimialalla = + 2 Monimutkaiset toimitusketjut, joissa useita alihankkijoita/ aliurakoitsijoita = + 1 Alhaiset koulutus- tai pätevyysvaatimukset = + 1 Työkomennuksella työskentelevän työvoiman käyttö tavallista = + 1 Työluvalla työskentelevän työvoiman käyttö tavallista = + 1 Vuokratyövoiman käyttö tavallista = + 1 15–17-vuotiaiden lasten työskentely toimialalla tavallista = + 1	[Pisteet ilmoitetaan asteikolla 0–5, vaikka kokonaispistemäärä olisi suurempi kuin 5.]

2.4 Vaatimusten asettaminen

Asetetaanko ehtoja?

[Perustele, onko vaatimuksia ja/tai ehtoja asetettava, ja määritä riskit, joihin ne vaikuttavat Perustele tarkkaan syyt, joiden perusteella ehtoja ei tarvitse asettaa, jos siihen päädytään analyysissa.]

3. Työympäristö

Työympäristölle asetetut vaatimukset auttavat saavuttamaan Agenda 2030 -toimintaohjelman tavoitteen 8.

3.1 Vuoropuhelu sidosryhmien kanssa

Sidosryhmien kanssa käytyyn vuoropuheluun työympäristöstä sisältyy tietojen hakeminen mahdollisilta asiakkailta, toimittajilta, työmarkkinaosapuolilta ja toimialajärjestöiltä.

Hankinnan perustuminen todellisiin tarpeisiin voi tietyissä tapauksissa edellyttää vuoropuhelun käymistä suoraan työpaikkojen ja -välineiden käyttäjien kanssa esim. haastattelujen, kohderyhmien tai lomakkeiden avulla.

Tallenna järjestelmällisesti kaikki viestintä ja haetut raportit tai käytä vaihtoehtoisesti alaviitteitä ja muita viitteitä analyysissa sellaisenaan.

Miltä sidosryhmiltä kysytään tietoja?

[Kuvaile lyhyesti sidosryhmät, joilta kysytään tietoja.]

3.1.1 Kysymykset sidosryhmille

Alla olevat kysymykset ovat ehdotuksia, jotka on mukautettava hankintakohteen ja sidosryhmien mukaan. Sidosryhmiltä saadut vastaukset auttavat meitä ratkaisemaan kohdissa 3.3 Erityisen haavoittuvassa asemassa olevat ryhmät, 3.4 Riskinarviointi ja 3.5 Vaatimusten asettaminen mainitut asiat.

Kerää kaikki kysymykset samalle sidosryhmälle yhteen monisteeseen.

Kysymykset työnantajille

- Onko tavallista, että 15–17-vuotiaat lapset työskentelevät alalla?
- Esiintyykö työtehtäviä, jotka ovat kiellettyjä alaikäisille?
- Täytättekö mielestänne lain vaatimukset järjestelmällisestä työympäristötyöstä?
- Onko teillä sertifikaattia järjestelmällisestä työympäristötyöstä? Jos teillä ei ole sertifikaattia järjestelmällisestä työympäristötyöstä, kuvaile tekemäänne järjestelmällistä työympäristötyötä.
- Missä määrin järjestelmällistä työympäristötyötä tehdään alalla?
- Mitkä fyysiset, psykologiset ja sosiaaliset työympäristöriskit ovat ajankohtaisia?
- Miten mittaatte ja seuraatte tapaturmia, läheltä piti -tilanteita ja vaaratilanteita? Onko teillä esimerkiksi joitakin tunnuslukuja, joita seuraatte jatkuvasti?
- Onko teillä ollut tapaturmia, läheltä piti -tilanteita tai vaaratilanteita viime vuoden aikana, mukaan lukien kuolemaan johtaneet tapaturmat ja vakavat tapaturmat?
- Asetatteko alihankkijoille vaatimuksia työympäristöriskien pohjalta?
- Mihin erityisen haavoittuvassa asemassa oleviin ryhmiin kohdistuu vaikutuksia puitesopimuksen/sopimuksen nojalla?

Työpaikkojen ja -välineiden suunnitteluun liittyvät kysymykset

- Mitkä työntekijät käyttävät työpaikkaa/työvälineitä?
- Käyttävätkö kaikki työntekijät, esim. erikokoiset tai toimintarajoitteiset henkilöt, työpaikkaa/työvälineitä samassa määrin tai samoilla ehdoilla?
- Onko teillä osaamista työympäristöasioista työpaikan/työvälineiden suunnittelun näkökulmasta?
- Mitä työympäristöriskejä näette työpaikoissa/työvälineissä, joita markkinoilla on?
- Tarvitaanko ohjeita ja tietoja käytöstä työympäristöriskien ennaltaehkäisemiseksi?
- Tarvitaanko kunnossapito- ja valvontatoimia työympäristöriskien ennaltaehkäisemiseksi?
- Onko teillä/alalla joitakin erikoishaasteita?
- Mitä työympäristöön mukautettuja tuotteita ja ratkaisuja voitte tarjota tällä hetkellä?
- Voitteko tarjota tuotteita tai palveluja, jotka edistävät hyvää työympäristöä?
- Olisiko helpompaa, jos yksityiskohtaisten vaatimusten sijasta olisi toiminnallisia vaatimuksia? Toiminnallisilla vaatimuksilla kuvaamme sitä, mikä on saavutettava, ei sitä, miten ne on saavutettava. Tässä lähtökohtana ovat toiminnot, vaikutukset ja mitattavat tulokset. Se mahdollistaa teille/alalle omien ehdotusten esittämisen erilaisista ja uusista ratkaisuista haasteeseen.

3.2 Erityisen haavoittuvassa asemassa olevat ryhmät

Mihin erityisen haavoittuvassa asemassa oleviin ryhmiin voi kohdistua vaikutuksia hankintasopimuksen puitteissa?

[Kuvaa lyhyesti haavoittuvassa asemassa olevat ryhmät, joihin voi kohdistua vaikutuksia.]

3.3 Riskinarviointi

Työympäristöstä on tehtävä kaksi riskinarviointia – toinen työnantajan näkökulmasta ja toinen työpaikkojen ja -välineiden suunnittelun näkökulmasta. Toista riskiarviota ei tarvitse tehdä silloin, jos tavaraa tai palvelua urakat mukaan lukien ei käytetä työpaikkana tai -välineenä.

Jos molemmat riskiarviot on tehtävä, riskipisteet muodostuvat työnantajan näkökulmasta ja suunnittelun näkökulmasta laskettujen pisteiden keskiarvosta.

Ensimmäisessä taulukossa riskitaso on laskettu työnantajan näkökulmasta.

Ilmoita kokonaisriskipisteet asianmukaisessa sarakkeessa ja se, miten ne ovat kertyneet.

Arviointiperuste	Kokonaisriskipisteet
Työvammojen suhteellinen tiheys alalla: - Suhteellinen tiheys 1–4 = +1 - Suhteellinen tiheys 5–7 = +2 - Suhteellinen tiheys 8–9 = +3 - Suhteellinen tiheys 10–11 = +4 - Suhteellinen tiheys 12+ = +5 Rakentaminen, teollisuus (valmistava teollisuus), vihreät elinkeinot (maa- ja metsätalous ja kalastus) ja kuljetus (eniten alttiina kuolemaan johtaneille tapaturmille) = +1 15–17-vuotiaiden lasten työskentely alalla tavallista = +1 Esiintyy työtehtäviä, jotka ovat kiellettyjä alaikäisille = +1 Toimistotyö, jossa suuri ylitöiden riski, mutta ei vaatimuksia työoikeudellisista ehdoista = +1 Järjestelmällisestä työympäristötyöstä kertovien työntekijöiden osuus on yli 70 % = -1	[Pisteet ilmoitetaan asteikolla 0–5, vaikka kokonaispistemäärä olisi suurempi kuin 5.]

Toisessa taulukossa työympäristön riskitaso lasketaan työpaikan tai -välineiden suunnittelun näkökulmasta.

Tätä riskiarviota ei tarvitse tehdä, jos tavaraa tai palvelua urakat mukaan lukien ei käytetä työpaikkana tai -välineenä.

Ilmoita kokonaisriskipisteet asianmukaisessa sarakkeessa ja se, miten ne ovat kertyneet.

Arviointiperuste	Tietolähde	Kokonaisriskipisteet
Jos tavaraa tai palvelua urakat mukaan lukien käytetään työpaikkana tai -välineenä: • Rakennustyötä käytetään työpaikkana = +2 • Tavaraa/palvelua käytetään työvälineenä = +1 • Kuormituksesta aiheutuvien vammojen riski työskentelyasentojen, työliikkeiden, raskaan ruumiillisen työn, samanlaisena toistuvan työn jne. perusteella = +1 • Väriin tai muun epävakauden, heijastusten tai peilikuvien, heikon valovoiman tai heikkojen kontrastien riski = +1 • Päästöjen riski, esim. melu-, lämpö- ja kemikaalipäästöjen riski tai magneettisen säteilyn riski magneettikentistä = +1 • Ohjeita ja tietoja käytöstä tarvitaan työympäristöriskien ennaltaehkäisemiseksi = +1 • Kunnossapito- ja valvontatoimia tarvitaan työympäristöriskien ennaltaehkäisemiseksi = +1	Sidosryhmävuoropuhelu mahdollisten asiakkaiden, toimittajien, toimialajärjestöjen, viranomaisten ja muiden sidosryhmien kanssa.	[Pisteet ilmoitetaan asteikolla 0–5, vaikka kokonaispistemäärä olisi suurempi kuin 5.]

Jos tavaraa tai palvelua urakat mukaan lukien käytetään työpaikkana tai -välineenä, riskipisteiden keskiarvo on laskettava:

$$\frac{\text{Riskipisteet työnantajan näkökulmasta} + \text{riskipisteet työpaikan/-välineiden suunnittelun näkökulmasta}}{2} =$$

Tee sen jälkeen pyöristys ylöspäin lähimpään kokonaislukuun. Näin saadaan kokonaisriskipisteet.

3.4 Vaatimusten asettaminen

Jos riskipisteet ovat tai riskipisteiden keskiarvo on vähintään 3, riskejä on tärkeä estää ja rajoittaa. Kun arvioit asetettavia vaatimuksia ja ehtoja, voit pohtia seuraavia:

- Onko meillä kokemuksia seurannasta?
- Onko meillä vakiosanamuotoja, joita voimme käyttää?
- Onko jokin erityinen vaatimus tai ehto määritettävä tiettyjä riskejä varten?
- Onko osalle valikoimasta asetettava tiukemmat vaatimukset ja ehdot?
- Onko toimialoilla suosituksia tai standardeja, joita voimme käyttää?
- Onko muita standardeja, joita voimme käyttää?
- Voimmeko käyttää toiminnallisia vaatimuksia?
- Voimmeko ja pitäisikö meidän arvioida toimittajat järjestelmällisen työympäristötyön tai työpaikan/-välineiden suunnittelussa sovelletun ammatillisen pätevyyden ja työympäristöasioiden teknisen tietämyksen pohjalta?
- Kuinka kypsä ja valmis ala on tämäntyyppisille vaatimuksille?

Pitäisikö vaatimuksia ja/tai ehtoja asettaa?

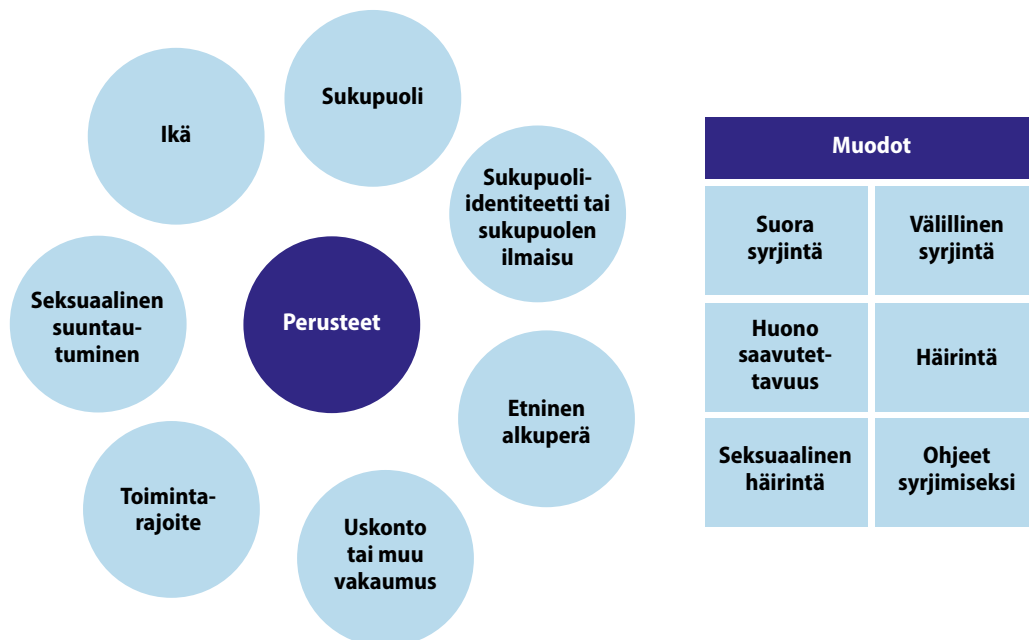
[Perustele, tarvitseeko vaatimuksia ja/tai ehtoja asettaa, ja määritä riskit, joihin ne vaikuttavat.]

4. Yhdenvertaiset oikeudet ja mahdollisuudet

Vaatimukset yhdenvertaisista oikeuksista ja mahdollisuuksista auttavat saavuttamaan Agenda 2030 -toimintaohjelman tavoitteet 5 ja 10.

4.1 Edellytykset

Yhdenvertaisissa oikeuksissa ja mahdollisuuksissa on kyse työstä syrjintää vastaan. Sanaa syrjintä käytetään puhekielessä kaikenlaisesta epäoikeudenmukaisesta kohtelusta, jossa joku tekee eron erilaisten ihmisten välille. Kyse on yhdenvertaisuuslaissa tarkoitettusta syrjinnästä kuitenkin vasta silloin, jos henkilöä on kohdeltu epäoikeudenmukaisesti tai loukattu jollakin seitsemästä syrjintäperusteesta laissa kuvatussa muodossa:

Epäoikeudenmukaisen kohtelun tai loukkaamisen on lisäksi täytynyt tapahtua joillakin niistä yhteiskunnan osa-alueista, joilla laki on voimassa. Tällaisia ovat esimerkiksi työelämä, koulutus, tavarat, palvelut ja asunnot, terveyden- ja sairaanhoito, sosiaalipalvelut ja kuljetuspalvelut.

4.2 Vuoropuhelu sidosryhmien kanssa

Sidosryhmien kanssa käytyyn vuoropuheluun yhdenvertaisista oikeuksista ja mahdollisuuksista sisältyy tietojen hakeminen mahdollisilta asiakkailta, toimittajilta, työmarkkinaosapuolilta ja toimialajärjestöiltä.

Hankinnan perustuminen todellisiin tarpeisiin ei eri ryhmien tarpeiden vääristelyyn voi tietyissä tapauksissa edellyttää vuoropuhelun käymistä suoraan tavaroiden ja palvelujen käyttäjien kanssa esim. haastattelujen, kohderyhmien tai lomakkeiden avulla. On tärkeää sisällyttää laaja kirjo käyttäjiä kyseessä olevien syrjintäperusteiden perusteella.

Tallenna järjestelmällisesti kaikki viestintä ja haetut raportit tai käytä vaihtoehtoisesti alaviitteitä ja muita viitteitä analyysissa sellaisenaan.

Miltä sidosryhmiltä kysytään tietoja?

[Kuvaile lyhyesti sidosryhmät, joilta kysytään tietoja.]

4.2.1 Kysymykset sidosryhmille

Alla olevat kysymykset ovat ehdotuksia, jotka on mukautettava hankintakohteen ja sidosryhmien mukaan. Sidosryhmiltä saadut vastaukset auttavat meitä ratkaisemaan kohdissa 5.3 Eriyisen haavoittuvassa asemassa olevat ryhmät, 5.4 Riskinarviointi ja 5.5 Vaatimusten asettaminen mainitut asiat.

Kerää kaikki kysymykset samalle sidosryhmälle yhteen monisteeseen.

Kysymykset työnantajille

- Täytättekö mielestänne yhdenvertaisuuslain vaatimukset aktiivisista toimista?
- Dokumentoitteko aktiivisten toimien tekemiseksi tehdyn työn?
- Onko teillä tasa-arvoa koskevia tavoitteita ja toimintasuunnitelmia?
Miten noudatatte tavoitteita ja suunnitelmia?
- Onko alalla käytössä jokin vakiintunut tunnusluku syrjinnän tarkkailemiseksi?
- Onko teillä osaamista syrjintäasioista työnantajan näkökulmasta?
- Millainen sukupuolijakauma alalla/teillä on seuraavissa:
 - » johtotehtävät
 - » esimiehet
 - » työntekijät?
- Kuinka suuri naisten palkka on osuutena miesten palkasta?
- Kuinka usein miehet käyttävät vanhempainvapaansa?

- Kuinka suuri osa työntekijöistä on taustaltaan ulkomaalainen? Esitä arvio.
- Millainen ikärakenne on? Kiinnitä huomiota erityisesti iäkkäiden (50–64-vuotiaat) ja nuorien (16–24-vuotiaat) työntekijöiden osuuteen.
- Kuinka tavallisia epäoikeudenmukaiset sosiaaliset, fyysiset tai organisaatioon liittyvät työolosuhteet ovat? Esimerkiksi normit, puhetapa tai häirintä; tilasuunnittelu tai työvaatteiden koko; kokoaika- ja osa-aikatyön jakautuminen tai määräaikaisten ja toistaiseksi voimassa olevien työsuhteiden jakautuminen.
- Asetatteko alihankkijoille vaatimuksia syrjintäriskien pohjalta?
- Mitä erityisen haavoittuvassa asemassa olevia ryhmiä olette tunnistaneeet työnantajan näkökulmasta?

Tavaroihin ja palveluihin liittyviä kysymyksiä

- Mitkä ryhmät käyttävät tuotetta tai palvelua? Käytä lähtökohtana syrjintäperusteita ja muita tärkeitä asianhaaroja.
- Käyttävätkö kaikki ryhmät tavaraa tai palvelua samassa määrin ja samoilla ehdoilla?
- Mitkä ryhmät eivät käytä tavaraa tai palvelua?
- Miksi tietyt ryhmät eivät käytä tavaraa tai palvelua?
- Onko teillä osaamista syrjintäasioista tavarain tai palvelun suunnittelun näkökulmasta?
- Mitkä syrjintäperusteet ovat ajankohtaisia vaatimusten asettamisessa tuotteelle/ palvelulle?
 - » sukupuoli
 - » sukupuoli-identiteetti tai sukupuolen ilmaisu
 - » etninen alkuperä
 - » uskonto tai muu vakaumus
 - » toimintarajoite
 - » seksuaalinen suuntautuminen
 - » ikä
 - » muu eri asemaan asettava peruste, esim. psyykkinen tai fyysinen terveys, sosioekonominen tausta tai maahanmuuttajastatus
- Mitä potentiaalisia syrjiviä esteitä näette tuotteissa ja ratkaisuisa, joita markkinoilla on?
- Onko teillä/alalla joitakin erikoishaasteita?
- Mitä yhdenvertaisia tuotteita ja ratkaisuja voitte tarjota tällä hetkellä?
- Olisiko helpompaa, jos yksityiskohtaisten vaatimusten sijasta olisi toiminnallisia vaatimuksia? Toiminnallisilla vaatimuksilla kuvaamme sitä, mikä on saavutettava, ei sitä, miten ne on saavutettava. Tässä lähtökohtana ovat toiminnot, vaikutukset ja mitattavat tulokset. Se mahdollistaa teille/alalle omien ehdotusten esittämisen erilaisista ja uusista ratkaisuista haasteeseen.
- Onko teillä mahdollisuus tarkkailla tavarain tai palvelun käyttöä sukupuolen, iän ja ulkomaalaistaustan perusteella jaoteltuna? Muut syrjintäperusteet?

4.3 Erityisen haavoittuvassa asemassa olevat ryhmät

Yhdenvertaiset oikeudet ja mahdollisuudet käsittelevät itsessään erityisen haavoittuvassa asemissa olevia ryhmiä. Syrjintäperusteet ovat ohjeellisia: sukupuoli, sukupuoli-identiteetti tai sukupuolen ilmaisu, etninen alkuperä, uskonto tai muu vakaumus, toimintarajoite, seksuaalinen suuntautuminen ja ikä.

Vaikka muut perusteet eivät anna suojaa laissa tarkoitetulla tavalla, myös muut asianhaarat on tärkeä ottaa huomioon, kuten psyykkinen ja fyysinen terveys, sosioekonominen tausta ja maahanmuuttajastatus, mukaan lukien turvapaikanhakijat, pakolaiset, paperittomat ja työluvalla työskentelevät työntekijät. Samaan aikaan on tärkeää kiinnittää erityistä huomiota lapsiin.

Yleissopimuksessa lapsen oikeuksista on määritetty lapsen yhdenvertaisuus ja mainittu erikseen etniseen, uskonnolliseen tai kielelliseen vähemmistöön tai alkuperäisväestöön kuuluvan lapsen oikeus omaan kieleen, kulttuuriin ja uskontoon. Lisäksi siinä on säädetty lapsen, jolla on toimintarajoite, oikeudesta täysiarvoiseen ja kunnolliseen elämään ja oikeuteen saada apua yhteiskuntaan aktiivista osallistumista varten. Pidä lisäksi mielessä se, että lapseen voi kohdistua suoria tai välillisiä vaikutuksia esimerkiksi tavaran tai palvelun käyttäjänä, työntekijänä tai työntekijän perheenjäsenenä.

Lisäksi on tärkeää ottaa huomioon intersektionaalisuus, sillä syrjintä on usein yhteydessä useaan syrjintäperusteeseen. Esimerkiksi käsityksillä sukupuolesta yhdessä etnisen alkuperän kanssa voi olla merkitystä sille, miten henkilöä kohdellaan.

Mihin erityisen haavoittuvassa asemassa oleviin ryhmiin voi kohdistua vaikutuksia sopimuksen nojalla työnantajan näkökulmasta?

[Kuvaa lyhyesti haavoittuvassa asemassa olevat ryhmät, joihin voi kohdistua vaikutuksia.]

Mitkä ryhmät käyttävät tuotetta tai palvelua?

Määritä käyttäjät seitsemän syrjintäperusteen ja muiden asianhaarojen perusteella mahdollisesti yhdessä potentiaalisten asiakkaiden kanssa.

[Kuvaile käyttäjä. Jos tuotetta tai palvelua käytetään vain järjestelmien välisessä vuorovaikutuksessa, kirjoita niin. Silloin sinun ei tarvitse vastata seuraavaan kolmeen kysymykseen.]

Käyttävätkö kaikki ryhmät tavaraa tai palvelua samassa määrin ja samoilla ehdoilla?

[Kuvaile, missä määrin ja millä ehdoilla tuotetta/palvelua käytetään.]

Mitkä ryhmät eivät käytä tavaraa tai palvelua?

Määritä ryhmät, jotka eivät käytä tavaraa tai palvelua, mahdollisesti yhdessä potentiaalisten asiakkaiden kanssa.

[Kuvaile ryhmät, jotka eivät käytä tuotetta tai palvelua.]

Miksi tietyt ryhmät eivät käytä tavaraa tai palvelua?

Määritä mahdolliset syrjivät esteet, jotka sulkevat pois mahdollisia käyttäjiä.

[Kuvaile mahdolliset syrjivät esteet.]

4.4 Riskiarviointi

Yhdenvertaisista oikeuksista ja mahdollisuuksista on tehtävä kaksi riskinarviointia – toinen työnantajan näkökulmasta ja toinen tavarain tai palvelun suunnittelun näkökulmasta. Toista arviointia ei tarvitse kuitenkaan tehdä, jos tavaraa tai palvelua käytetään vain järjestelmien välisessä vuorovaikutuksessa.

Jos molemmat riskiarviot on tehtävä, riskipisteet muodostuvat työnantajan näkökulmasta ja suunnittelun näkökulmasta laskettujen pisteiden keskiarvosta.

Alla olevassa ensimmäisessä taulukossa voit laskea yhdenvertaisia oikeuksia ja mahdollisuuksia uhkaavien riskien tason hankinnassa, sitä seuraavassa puitesopimuksessa / dynaamisessa hankintajärjestelmässä ja puitehankintasopimuksessa/hankintasopimuksessa työnantajan näkökulmasta.

Ilmoita kokonaisriskipisteet asianmukaisessa sarakkeessa ja se, miten ne ovat kertyneet.

Arviointiperuste	Kokonaisriskipisteet
Naisia on alalla vähän miehiin verrattuna = +1 Palkkaerot (sukupuoli) ovat suuremmat kuin työmarkkinoilla keskimäärin = +1 Vähän ulkomaalaistaustaisia työntekijöitä = +1 Vähän iäkkäitä työntekijöitä (50–64-vuotiaat) = +1 Vähän nuoria työntekijöitä (16–24-vuotiaat) = +1 Epäoikeudenmukaiset sosiaaliset työolosuhteet ovat tavallisia (esim. normit, esitystavat, puhetapa tai keskusteluilmapiiri, josta voi seurata häirintää, seksuaalista häirintää ja kostotoimia) = +1 Epäoikeudenmukaiset fyysiset työolosuhteet ovat tavallisia (esim. tilasuunnittelu, kalusteet, työvaatteiden koko, työkalut ja tekniset apuvälineet) = +1 Epäoikeudenmukaiset organisaatioon liittyvät työolosuhteet ovat tavallisia (koko- ja osa-aikatyön sekä määräaikaisten ja toistaiseksi voimassa olevien työsopimusten jakautuminen, suuri ylityön riski, rajalliset mahdollisuudet tehdä etätöitä kotoa käsin, kokoukset ja työpaikkakokoukset järjestetään ennen klo 9, klo 15 jälkeen tai koulujen loma-aikoina) = +1	[Pisteet ilmoitetaan asteikolla 0–5, vaikka kokonaispistemäärä olisi suurempi kuin 5.]

Toisessa taulukossa voit laskea yhdenvertaisia oikeuksia ja mahdollisuuksia uhkaavien riskien tason hankinnassa.

Tätä riskiarviota ei tarvitse tehdä, jos tavaraa tai palvelua käytetään vain järjestelmien välisessä vuorovaikutuksessa.

Ilmoita kokonaisriskipisteet asianmukaisessa sarakkeessa ja se, miten ne ovat kertyneet.

Arviointiperuste	Tietolähde	Kokonaisriskipisteet
Jos tavara/palvelu koskee ihmistä eli sitä ei käytetä vain järjestelmien välisessä vuorovaikutuksessa: • Hankinnalla voi olla erilaisia seuraamuksia eri ryhmille kohtelun, palvelun, resurssien jakautumisen, vaikutusmahdollisuuden tai kokoluokkien ja mittojen perusteella = +1 • Syrjinnän riski sukupuolen perusteella = +1 • Syrjinnän riski sukupuoli-identiteetin tai sukupuolen ilmaisun perusteella = +1 • Syrjinnän riski etnisen alkuperän perusteella = +1 • Syrjinnän riski uskonnon tai muun vakaumuksen perusteella = +1 • Syrjinnän riski toimintarajoitteen perusteella = +1 • Syrjinnän riski seksuaalisen suuntautumisen perusteella = +1 • Syrjinnän riski iän perusteella = +1 • Syrjinnän riski muulla eri asemaan asettavalla perusteella, esim. psyykkisen tai fyysisen terveyden, sosioekonomisen taustan tai maahanmuuttajastatuksen perusteella = +1	Sidosryhmävuoropuhelu mahdollisten asiakkaiden, toimittajien, toimialajärjestöjen, viranomaisten ja muiden sidosryhmien kanssa etujärjestöt mukaan lukien.	[Pisteet ilmoitetaan asteikolla 0–5, vaikka kokonaispistemäärä olisi suurempi kuin 5.]

Jos tavaraa tai palvelua urakat mukaan lukien käytetään työpaikkana tai -välineenä, riskipisteiden keskiarvo on laskettava:

riskipisteet työnantajan näkökulmasta + riskipisteet tuotteen/palvelun suunnittelun näkökulmasta

2

Tee sen jälkeen pyöristys ylöspäin lähimpään kokonaislukuun. Näin saadaan kokonaisriskipisteet.

Jos tavaraa tai palvelua käytetään vain järjestelmien välisessä vuorovaikutuksessa, alla olevaan kysymykseen *ei tarvitse vastata*.

Mikä mahdollistaisi tavaran tai palvelun saavutettavuuden, ymmärtämisen ja käytön mahdollisimman laajalle kirjolle käyttäjiä?

Käytä alla esitettyjä esimerkkejä apuna, mutta ajattele laajemmin. Määritelkää tarve yhdessä hankintatiimissä.

[Kuvaile tarve.]

4.5 Vaatimusten asettaminen

Jos riskipisteet ovat tai riskipisteiden keskiarvo on vähintään 3, riskejä on tärkeä estää ja rajoittaa. Kun arvioit asetettavia vaatimuksia ja ehtoja, voit pohtia seuraavia:

- Miten hankintayksiköt ovat huolehtineet tarpeista aiemmissa hankinnoissa?
- Onko meillä kokemuksia seurannasta?
- Onko meillä vakiosanamuotoja, joita voimme käyttää?
- Onko jokin erityinen vaatimus tai ehto määritettävä tiettyjä riskejä varten?
- Onko osalle valikoimasta asetettava tiukemmat vaatimukset ja ehdot?
- Onko toimialoilla suosituksia tai standardeja, joita voimme käyttää?
- Onko muita standardeja, joita voimme käyttää?
- Voimmeko käyttää toiminnallisia vaatimuksia?
- Onko tarvetta asettaa vaatimuksia tavaroiden/palvelujen käytön selvittämiseksi sukupuolen, iän ja ulkomaalaistaustan perusteella? Muut syrjintäperusteet?
- Voimmeko ja pitäisikö meidän arvioida toimittajat yhdenvertaisuuslain mukaisissa aktiivisissa toimissa noudatettujen käytäntöjen ja prosessien perusteella tai yhdenvertaisia hankintoja koskevan ammatillisen osaamisen ja teknisen osaamisen perusteella?
- Kuinka kypsä ja valmis ala on tämäntyyppisille vaatimuksille?

Pitäisikö vaatimuksia ja/tai ehtoja asettaa?

[Perustele, tarvitseeko vaatimuksia ja/tai ehtoja asettaa, ja määritä riskit, joihin ne vaikuttavat.]

5. Saavutettavuus ja kaikkien käyttäjien tarpeet

Vaatimusten asettaminen saavutettavuudelle ja kaikkien käyttäjien tarpeille auttaa saavuttamaan Agenda 2030 -toimintaohjelman tavoitteen 10.

5.1 Edellytykset

Saavutettavuudessa ja kaikkien käyttäjien tarpeissa on kyse mahdollisuuksien luomisesta koko väestölle niin, että kaikki pystyvät osallistumaan yhteiskuntaan yhdenvertaisilla ehdoilla toimintakyvyn variaatiosta huolimatta.

Mikään ei estä hankintaviranomaisia asettamasta saavutettavuusvaatimuksia hankinnoissa, jotka alittavat kynnysarvon. Samalla muualla lainsäädännössä on määritetty kaikkien käyttäjien tarpeisiin ja edellytyksiin liittyviä vaatimuksia. Esimerkkejä:

Yhdenvertaisuuslaissa huono saavutettavuus on mainittu yhdeksi syrjinnän kuudesta muodosta ja toimintarajoite yhdeksi seitsemästä syrjintäperusteesta.

Työympäristölain mukaan työolosuhteet on mukautettava ihmisten erilaisiin edellytyksiin. Työympäristöviraston määräysten tarkoituksena on lisäksi parantaa saavutettavuutta työympäristössä.

Julkisten digitaalisten palvelujen saavutettavuudesta annetussa laissa asetetaan viranomaisille ja muille julkisille toimijoille vaatimus tuottaa digitaaliset tiedot ja palvelut tavalla, jolla kaikki voivat ne ymmärtää. Laki asettaa vastaavan vaatimuksen yksityisen sektorin toimijoille ja toteuttajille, jotka saavat julkista rahoitusta.

Kaavoituslainsäädännössä asetetaan vaatimus siitä, että rakennusten on oltava sellaisten henkilöiden saavutettavissa ja käytettävissä, joiden liikuntakyky tai suuntavaisto on alentunut.

Laki vammaisten tarpeisiin mukautetusta joukkoliikenteestä asettaa vaatimuksen siitä, että joukkoliikennettä valvovan ja harjoittavan tahon on huolehdittava joukkoliikenteen mukauttamisesta toimintarajoitteisten matkustajien tarpeisiin.

Vaatimusten asettaminen saavutettavuudelle ja kaikkien käyttäjien tarpeille auttaa saavuttamaan Agenda 2030 -toimintaohjelman tavoitteen 10.

5.2 Vuoropuhelu sidosryhmien kanssa

Sidosryhmien kanssa käytyyn vuoropuheluun saavutettavuudesta ja käyttäjien tarpeista sisältyy tietojen hakeminen mahdollisilta asiakkailta, toimittajilta, toimialajärjestöiltä, viranomaisilta ja muilta sidosryhmiltä etujärjestöt mukaan lukien.

Tallenna järjestelmällisesti kaikki viestintä ja haetut raportit tai käytä vaihtoehtoisesti alaviitteitä ja muita viitteitä analyysissä sellaisenaan.

Millä sidosryhmillä on tietoja tai miltä sidosryhmiltä kysytään tietoja?

[Kuvaile lyhyesti sidosryhmät, joilta kysytään tietoja eli joihin otetaan suoraan yhteyttä. Muista organisaatiot, jotka edustavat toimintarajoitteisia henkilöitä, lapset mukaan lukien.]

5.2.1 Kysymykset sidosryhmille

Alla olevat kysymykset ovat ehdotuksia, jotka on mukautettava hankintakohteen ja sidosryhmien mukaan. Sidosryhmiltä saadut vastaukset auttavat meitä ratkaisemaan kohdissa 6.3 Erityisen haavoittuvassa asemassa olevat ryhmät, 6.4 Riskinarviointi ja 6.5 Vaatimusten asettaminen mainitut asiat.

Kerää kaikki kysymykset samalle sidosryhmälle yhteen.

Mitkä ryhmät käyttävät tuotetta tai palvelua? Käytä lähtökohtana erityyppisiä toimintakyvyn variaatioita.

- Mitkä ryhmät eivät käytä tavaraa tai palvelua?
- Miksi tietyt ryhmät eivät käytä tavaraa tai palvelua?
- Onko lainsäädännössä sellaisia vaatimuksia kaikkien käyttäjien tarpeiden ja edellytysten ottamisesta huomioon, joita sovelletaan tavaraan tai palveluun?
- Onko teillä osaamista saavutettavuudesta tavarun tai palvelun suunnittelun näkökulmasta?
- Mitkä toimintarajoitteet ovat ajankohtaisia vaatimusten asettamisessa tuotteelle/ palvelulle?
 - » Liikuntarajoitteisuus
 - » Näkörajoitteisuus
 - » Kuulorajoitteisuus, kuurous, kuurosokeus ja ääni- ja puherajoitteisuus
 - » Heikentynyt kognitiivinen toimintakyky
 - » Hengityselinvaivat, allergiat tai yliherkkyys
 - » Muut toimintakyvyn rajoitteet ja variaatiot (ilmoita, mitkä):

- Mikä mahdollistaisi tavarán tai palvelun saavutettavuuden, ymmärtämisen ja käytön mahdollisimman laajalle kirjolle käyttäjiä?
- Mitä potentiaalisia esteitä näette saavutettavuuden näkökulmasta tuotteissa ja ratkaisuissa, joita markkinoilla on?
- Onko alalla joitakin erikoishaasteita?
- Mitä saavutettavissa olevia tuotteita ja ratkaisuja voitte tarjota tällä hetkellä?
- Asetatteko alihankkijoille vaatimuksia saavutettavuuden näkökulmasta?
- Olisiko helpompaa, jos yksityiskohtaisten vaatimusten sijasta olisi toiminnallisia vaatimuksia? Toiminnallisilla vaatimuksilla kuvaamme sitä, mikä on saavutettava, ei sitä, miten ne on saavutettava. Tässä lähtökohtana ovat toiminnot, vaikutukset ja mitattavat tulokset. Se mahdollistaa teille/alalle omien ehdotusten esittämisen erilaisista ja uusista ratkaisuista haasteeseen.

5.3 Erityisen haavoittuvassa asemassa olevat ryhmät

Saavutettavuudessa ja kaikkien käyttäjien tarpeissa on kyse erityisen haavoittuvassa asemassa olevasta ryhmästä: henkilöistä, joilla on toimintarajoite.

Lapsen oikeuksien yleissopimuksen mukaan lapsella, jolla on toimintarajoite, on oikeus täysiarvoiseen ja kunnolliseen elämään sekä oikeus saada apua yhteiskuntaan aktiivista osallistumista varten. Lapsella on lisäksi oikeus leikkimiseen, lepoon ja vapaa-aikaan. Tutkimusten mukaan kuitenkin elinympäristö ei ole monien lapsien saavutettavissa ja saavutettavuuden puute rajoittaa heitä. Sen vuoksi on tärkeää, että lapsille kokonaan tai osittain suunnatuissa tavaroissa ja palveluissa otetaan huomioon lapsen näkemykset saavutettavuuden analysoinnissa.

Mitkä ryhmät käyttävät tuotetta tai palvelua?

Määritä käyttäjät tarvittaessa yhdessä mahdollisten asiakkaiden kanssa

[Kuvaile käyttäjä. Jos tuotetta tai palvelua käytetään vain järjestelmien välisessä vuorovaikutuksessa, kirjoita niin. Silloin sinun ei tarvitse vastata seuraavaan kahteen kysymyksen.]

[Kuvaile ryhmät, jotka eivät käytä tavaraa tai palvelua.]

[Kuvaile mahdolliset esteet.]

5.4 Riskiarviointi

Alla olevassa taulukossa voit laskea saavutettavuuden puutteen riskitason hankinnassa, sitä seuraavassa puitesopimuksessa / dynaamisessa hankintajärjestelmässä ja puitehankintasopimuksessa/hankintasopimuksessa.

Ilmoita kokonaisriskipisteet asianmukaisessa sarakkeessa ja se, miten ne ovat kertyneet.

Arviointiperuste	Tietolähde	Edistämisen kokonaispisteet
Hankinnan kohde tulee fyysisten henkilöiden käyttöön eli sitä ei käytetä järjestelmien välisessä vuorovaikutuksessa = +1 On olemassa erityisiä syitä sillä, ettei saavutettavuusvaatimuksia aseteta = -1 Hankinnan kohde tulee fyysisten henkilöiden käyttöön eikä vaatimusten asettamatta jättämiselle ole erityisiä syitä: • Muualla lainsäädännössä on saavutettavuutta koskevia määräyksiä, jotka on otettava huomioon = +1 • Saavutettavuuden puuttumisen riski henkilöille, joilla on liikuntarajoite = +1 • Saavutettavuuden puuttumisen riski henkilöille, joilla on näkörajoite = +1 • Saavutettavuuden puuttumisen riski henkilöille, joilla on kuulorajoite tai ääni- ja puherajoite tai jotka ovat kuuroja tai kuurosokeita = +1 • Saavutettavuuden puuttumisen riski henkilöille, joiden kognitiivinen toimintakyky on heikentynyt = +1 • Saavutettavuuden puuttumisen riski henkilöille, joilla on hengityselinvaivoja, allergioita tai yliherkkyyksiä = +1 • Saavutettavuuden puuttumisen riski henkilöille, joilla on muita toimintakyvyn rajoitteita ja variaatioita = +1	Sidosryhmävuoropuhelu mahdollisten asiakkaiden, toimittajien, toimialajärjestöjen, viranomaisten ja muiden sidosryhmien kanssa etujärjestöt mukaan lukien.	[Pisteet ilmoitetaan asteikolla 0–5, vaikka kokonaispistemäärä olisi suurempi kuin 5.]

Mikä mahdollistaisi tavaran tai palvelun saavutettavuuden, ymmärtämisen ja käytön mahdollisimman laajalle kirjolle käyttäjiä?

Käytä alla esitettyjä esimerkkejä apuna, mutta ajattele laajemmin. Määritelkää tarve yhdessä hankintatiimissä.

[Kuvaile tarve.]

5.5 Vaatimusten asettaminen

Jos kokonaisriskipisteet ovat vähintään 3, riskien estämiseksi ja rajoittamiseksi on ryhdyttävä toimiin. Kun arvioit asetettavia vaatimuksia ja ehtoja, voit pohtia seuraavia:

- Miten hankintayksiköt ovat huolehtineet tarpeista aiemmissa hankinnoissa?
- Onko meillä kokemuksia seurannasta?
- Onko meillä vakiosanamuotoja, joita voimme käyttää?
- Onko jokin erityinen vaatimus tai ehto määritettävä tiettyjä riskejä varten?
- Onko osalle valikoimasta asetettava tiukemmat vaatimukset ja ehdot?
- Onko toimialoilla suosituksia tai standardeja, joita voimme käyttää?
- Onko muita standardeja, joita voimme käyttää?
- Voimmeko käyttää toiminnallisia vaatimuksia?
- Voimmeko ja pitäisikö meidän arvioida toimittajat yleisen suunnittelun käytäntöjen ja prosessien perusteella tai yhdenvertaisia hankintoja koskevan ammatillisen osaamisen ja teknisen osaamisen perusteella?
- Kuinka kypsä ja valmis ala on tämentyyppisille vaatimuksille?

Pitäisikö vaatimuksia ja/tai ehtoja asettaa?

[Perustele, onko vaatimuksia ja/tai ehtoja asetettava, ja määritä riskit, joihin ne vaikuttavat. Perustele tarkkaan syyt, joiden perusteella ehtoja ei tarvitse asettaa, jos siihen päädytään analyysissä.]

6. Vastuulliset toimitusketjut

6.1 Edellytykset

Jos tiedämme, että toimitusketjuun liittyy suuria riskejä, ja/tai toimitusketjun erityisriskien tutkiminen on tarpeen vaatimusten asettamiseksi niiden perusteella, tee silloin lisäksi tarkka riskianalyysi soveltamalla vastuullisten toimitusketjujen riskianalyysimallia.

6.2 Vuoropuhelu sidosryhmien kanssa

Kestäviä toimitusketjuja koskeva sidosryhmävuoropuhelu perustuu keskusteluihin mahdollisten toimittajien ja toimialajärjestöjen kanssa ymmärryksen kartuttamiseksi toimitusketjusta. Vuoropuheluun sisältyy lisäksi teoriassa oikeudenhaltijoiden, joihin voi kohdistua vaikutuksia, osallistaminen. Heihin lukeutuvat erityisen haavoittuvassa asemassa olevat ryhmät. Olemme kuitenkin vain harvoin suoraan yhteydessä toimitusketjun oikeudenhaltijoihin. Kohtuullisia vaihtoehtoja tämäntyyppisille neuvotteluille ovat tietojen hakeminen tiedotusvälineistä ja puolueettomilta ja uskottavilta asiantuntijoilta, kuten vapaaehtois- ja kansalaisjärjestöiltä, ihmisoikeuspuolustajilta, ammattiyhdistyksiltä ja viranomaisilta. Menetellään siten kuin on sopivaa resurssit, tuotteet, valmistusprosessit ja maat huomioon ottaen.

Tallenna järjestelmällisesti kaikki viestintä ja haetut raportit tai käytä vaihtoehtoisesti alaviitteitä ja muita viitteitä analyysissä sellaisenaan.

Miltä sidosryhmiltä kysytään tietoja?

[Kuvaile lyhyesti sidosryhmät, joilta kysytään tietoja eli joihin otetaan suoraan yhteyttä yleisesti saatavilla olevien tietojen hakemisen lisäksi.]

6.2.1 Kysymykset sidosryhmille

Alla olevat kysymykset ovat ehdotuksia, jotka on mukautettava hankintakohteen ja sidosryhmien mukaan. Sidosryhmiltä saadut vastaukset auttavat meitä ratkaisemaan kohdissa 7.3 Erityisen haavoittuvassa asemassa olevat ryhmät, 7.4 Riskinarviointi ja 7.5 Vaatimusten asettaminen mainitut asiat.

Kerää kaikki kysymykset samalle sidosryhmälle yhteen monisteeseen.

- Missä maissa lopputuotteet valmistetaan?
- Mitkä ovat tärkeimmät komponentit ja suuren riskin komponentit tuotannossa?
- Mitkä ovat tärkeimmät raaka-aineet ja suuren riskin raaka-aineet tuotannossa?
- Onko toimitusketjussa raportoitu pakkotyöstä ja/tai lapsityövoiman käytöstä?

- Onko todennäköistä, että tuotannossa käytetään konfliktialueilta tai suuren riskin alueilta peräisin olevia mineraaleja? Tällaisia ovat esimerkiksi tina, volframi, tantaali ja kulta (3TG), koboltti, litium ja kupari.
- Mitkä ovat suurimmat ihmisoikeuksia, työntekijöiden oikeuksia, ympäristönsuojelua ja korruptiota koskevat riskit toimitusketjussa?
- Mihin erityisen haavoittuvassa asemassa oleviin ryhmiin kohdistuu vaikutuksia toimitusketjussa?
- Aiheutuuko tuotteen valmistuksesta riski elinympäristöjen muuttumiseen esim. metsäkadon takia joko raaka-aineen itsensä tai monokulttuurien muodostumisen takia?
- Onko tuotteella kolmannen osapuolen myöntämiä sertifikaatteja?

6.2.2 Esimerkkejä lähteistä

- [U.S. Department of State's Country Reports on Human Rights Practices](#)
- [U.S. Department of State's Trafficking in Persons Report](#)
- [U.S. Department of Labor's Findings on the Worst Forms of Child Labor](#)
- [Human Rights Watch World Report \(per country\)](#)
- [Amnesty International's Country Profiles](#)
- [MVO Nederland CSR Risk Check](#)
- [Children's Rights and Business Atlas](#)
- [Freedom House](#)
- [ITUC Global Rights Index](#)

6.3 Erityisen haavoittuvassa asemassa olevat ryhmät

Kansainvälisesti tarkastelu perustuu useimmiten seuraaviin erityisen haavoittuvassa asemassa oleviin ryhmiin: alkuperäiskansat, naiset, kansalliseen, etniseen, uskonnolliseen tai kielelliseen vähemmistöön kuuluvat henkilöt, lapset, toimintarajoitteiset, työmuuttajat ja heidän perheensä sekä henkilöt aseellisissa selkkauksissa. Mainituista ryhmistä tarkastelemme erityisesti naisten ja lasten olosuhteita.

Mihin erityisen haavoittuvassa asemassa oleviin ryhmiin voi kohdistua vaikutuksia toimitusketjussa?

[Kuvaa lyhyesti haavoittuvassa asemassa olevat ryhmät, joihin voi kohdistua vaikutuksia.]

6.4 Riskinarviointi

Alla olevassa taulukossa voit laskea vastuullisten toimitusketjujen riskitason hankinnassa, sitä seuraavassa puitesopimuksessa / dynaamisessa hankintajärjestelmässä ja puitehankintasopimuksessa/hankintasopimuksessa.

Ilmoita kokonaisriskipisteet asianmukaisessa sarakkeessa ja se, miten ne ovat kertyneet.

Arviointiperuste	Tietolähde	Kokonaisriskipisteet
Maariskipisteet lopputuotteen valmistuksessa (perustana suurimman riskin maa eli alhaisin pistemäärä): • Maariskipisteet 321–400 (erittäin alhaisen riskin maat) = +1 • Maariskipisteet 241–320 (alhaisen riskin maat) = +2 • Maariskipisteet 161–240 (riskimaat) = +3 • Maariskipisteet 81–160 (suuren riskin maat) = +4 • Maariskipisteet 0–80 (erittäin suuren riskin maat) = +5 Suuren riskin tuotanto (louhinta, kaivostoiminta ja luonnonresurssit; maatalousyritykset ja elintarviketuotanto; infrastruktuuri ja rakenteet; tekstiilit ja vaatteiden valmistus) = +1 Toimitusketjussa raportteja pakkotyöstä ja/tai lapsityövoiman käytöstä = +1 Tuotteet sisältävät konfliktialueilta tai suuren riskin alueilta peräisin olevia mineraaleja = +1 Elinympäristöt muuttuvat toimitusketjun jossakin vaiheessa, esim. metsäkadon perusteella joko raaka-aineen itsensä tai monokulttuurien muodostumisen perusteella (erityisen tavallista, kun kyse on palmuöljystä, soijasta, kaakaosta, kumista, kahvista, puukuidusta ja naudoista) = +1	Sidosryhmävuoropuhelun käyminen mahdollisten toimittajien ja toimialajärjestöjen kanssa lopputuotteiden valmistuspaikan määrittämiseksi. Yhteishankintayksikön maariskianalyysi, jonka perustana ovat Worldwide Governance Indicators, ITUC Global Rights Index, Environmental Performance Index ja Corruption Perception Index. Tiedot/raportit medialta ja puolueettomilta ja uskottavilta asiantuntijoilta, kuten vapaaehtois- ja kansalaisjärjestöiltä, ihmisoikeuspuolustajilta, ammattiyhdistyksiltä ja viranomaisilta.	[Pisteet ilmoitetaan asteikolla 0–5, vaikka kokonaispistemäärä olisi suurempi kuin 5.]

6.5 Vaatimusten asettaminen

Jos kokonaisriskipisteet ovat vähintään 3, riskien estämiseksi ja rajoittamiseksi on ryhdyttävä toimiin. Kun arvioit asetettavia vaatimuksia ja ehtoja, voit pohtia seuraavia:

- Miten hankintayksiköt ovat hallinneet riskejä aiemmissa hankinnoissa?
- Onko meillä kokemuksia seurannasta?
- Onko meillä vakiosanamuotoja, joita voimme käyttää?
- Onko jokin erityinen vaatimus tai ehto määritettävä tiettyjä riskejä varten? Niiden määrittäminen voi olla tarpeen esimerkiksi silloin, jos velkaorjuuden riski on suuri verkkosivun www.employerpays.org perusteella.
- Onko osalle valikoimasta asetettava tiukemmat vaatimukset ja ehdot?
- Onko toimialoilla suosituksia tai standardeja, joita voimme käyttää?
- Onko vastuullisuusmerkkejä, joita voimme käyttää?
- Voimmeko käyttää perustana jotakin EU:n säädöksistä?
 - » puutavara-asetus
 - » asetus konfliktialueilta peräisin olevista mineraaleista
- Voimmeko käyttää perustana jotakin OECD:n sektorikohtaisista ohjeista asianmukaisesta huolellisuudesta?
 - » vaate- ja metsäteollisuus
 - » konfliktialueilta peräisin olevat mineraalit
 - » maanviljelys
- Voimmeko ja pitäisikö meidän arvioida toimittajat niiden käytäntöjen ja prosessien perusteella, joita he soveltavat ihmisten, ympäristön ja yhteiskunnan ottamiseksi huomioon asianmukaisella huolellisuudella?
- Kuinka kypsä ja valmis ala on tämentyypisille vaatimuksille?

Asetetaanko ehtoja?

[Perustele, onko vaatimuksia ja/tai ehtoja asetettava, ja määritä riskit, joihin ne vaikuttavat. Perustele tarkkaan syyt, joiden perusteella ehtoja ei tarvitse asettaa, jos siihen päädytään analyysissa.]

7. Vastuulliset sijoitukset

Vaatimukset sijoitusten vastuullisuudesta voivat auttaa saavuttamaan useita Agenda 2030 -toimintaohjelman tavoitteita, sijoittajien painotuksen mukaan. Tällaisia tavoitteita ovat esimerkiksi 3, 6, 8, 12, 13, 14, 15 ja 16.

7.1 Edellytykset

Vastuullinen tai kestävä sijoittaminen on yhteisnimitys joukolle erilaisia toimintatapoja, joita sijoittajat soveltavat huolehtiakseen ympäristöstä ja yhteiskunnasta sijoituksissaan.

Seuraavassa on joitakin rahastoissa tavallisesti käytettyjä vastuullisen sijoittamisen menetelmiä:

Rahasto valitsee yhtiöt soveltamalla erityisiä kriteereitä ympäristöasioihin, sosiaalisiin kysymyksiin ja/tai liiketoimintaetiikkaan. Yhtiön vastuullisuustyön analyysi on tässä tapauksessa ratkaisevan tärkeä yhtiön valinnalle rahastossa. Osalla rahastoista on erityinen vastuullisuusteema, esimerkiksi vesi tai ympäristötekniikka.

Rahasto sulkee pois tietyt yhtiöt. Esimerkiksi tietyillä aloilla, kuten ase-, tupakka-, alkoholi-, peli- tai pornografian aloilla, toimivat yhtiöt suljetaan pois.

Rahasto käyttää omistajan vaikutusvaltaa vaikuttaakseen yhtiöihin vastuullisuuskysymyksissä. Kyseessä saattaa olla vaatimusten asettaminen ympäristöä entistä enemmän säästävästä tuotannosta tai paremmista työehdoista tehtaissa.

Tällaiset kysymykset ovat tärkeitä sellaisten rahoituspalvelujen hankinnassa, jotka liittyvät tavalla tai toisella sijoittamiseen, esimerkiksi eläkkeisiin tai leasing-toimintaan jossakin muodossa.

Kehitystä voidaan edistää arvioimalla rahoituspalvelujen tuottajien vastuullisuustyö esimerkiksi esittämällä kysymyksiä, jotka lisäävät varojen jakautumisen läpinäkyvyyttä eri varallisuuslajien välillä varainhoidossa.

7.1.1 Vihreät joukkovelkakirjat

Suhteellisen uusi rahoitusinstrumentti joukkovelkakirjamarkkinoilla ovat vihreät joukkovelkakirjat. YK on määrittänyt vihreät joukkovelkakirjat sopivaksi rahoituslähteeksi sijoituksille, joita tarvitaan päästöjen vähentämiseksi. Vihreä joukkovelkakirja poikkeaa tavallisesta velkakirjasta siten, että se on korvamerkitty ympäristöön tehtäväksi sijoitukseksi ja sitä seurataan ja siitä raportoidaan. Sijoitusten vaatimustenmukaisuus varmistetaan sertifiointi- ja tarkastuslaitosten avulla.

Vihreiden joukkovelkakirjojen markkinat ovat kehittyneet olemattomasta vuonna 2007 noin 700 miljardiin dollariin vuonna 2019. Vihreistä joukkovelkakirjoista on tullut kustannustehokas rahoitusmuoto kunnille ja alueille, kun korko on painunut joitakin yksiköitä alaspäin voimakkaan kysynnän perusteella.

7.1.2 Luokitusjärjestelmä

EU on lisäksi laatinut vastuullisia sijoituksia ja rahoituspalveluja koskevan luokitusjärjestelmän, niin sanotun kestävyysluokitusjärjestelmän. Asetuksessa määritetään kriteerit, joilla taloudellinen toiminta voidaan katsoa ekologisesti vastuulliseksi, tarkoituksena määrittää toimintaan tehdyn sijoituksen vastuullisuusaste ympäristön näkökulmasta. Asetus koskee pankkien, varainhoitoyhtiöiden ja eläkerahastojen kaltaisia rahoitusmarkkinoiden toimijoita, jotka tuottavat rahoituspalveluja EU:n alueella, sekä yrityksiä, jotka ovat EU-direktiivin perusteella velvoitettuja muiden kuin taloudellisten tietojen raportointiin eli vastuullisuusraportointiin.

Jotta taloudellinen toiminta, esimerkiksi sähkön tuotanto aurinkovoimalla, luokitellaan kestäväksi, sen on edistettävä merkittävällä tavalla jonkin ympäristötavoitteen saavuttamista kestävyysluokitusjärjestelmässä määritetyistä:

Ilmastonmuutosten rajoittaminen	Veden ja merialueiden luonnonvarojen vastuullinen käyttäminen ja suojeleminen	Saasteiden ennaltaehkäiseminen ja rajoittaminen
Sopeutuminen ilmastonmuutoksiin	Siirtymä kiertotalouteen	Biologisen monimuotoisuuden ja ekosysteemin suojelu ja ennallistaminen

Lisäksi edellytetään, ettei toiminnasta aiheudu merkittävää vahinkoa muille ympäristötavoitteille.

Toiminnassa on lisäksi noudatettava määräyksiä tietyistä vähimmäissuojatoimista sen varmistamiseksi, että toiminta vastaa OECD:n kansainvälisiä yrityksiä koskevia ohjeita ja YK:n yritysten toimintaa ja ihmisoikeuksia koskevia ohjaavia periaatteita, mukaan lukien ILO:n kahdeksan ydinsopimusta ja kansainvälinen ihmisoikeuksien sääntely.

Lopuksi toiminnan on täytettävä Euroopan komission asettamat tekniset kriteerit. Tällä hetkellä määritettynä on tekniset kriteerit ilmastonmuutosten rajoittamiseksi ja ilmastonmuutoksiin sopeutumiseksi. Kesäkuussa 2022 on tarkoitus esittää ehdotukset muiden tavoitteiden teknisiksi kriteereiksi, ja kriteerien soveltaminen on tarkoitus aloittaa 1.1.2023.

Asetuksen sovellusalaan kuuluvien toimijoiden on muun muassa raportoitava siitä, kuinka suuri osa yrityksen liikevaihdosta, capex ja opex, on yhdenmukainen kestävyysluokitusjärjestelmän kanssa.

Kestävyysluokitusjärjestelmään tehdään jatkuvasti muutoksia kehityksen, innovaatioiden ja teknisten edistysaskelien myötä. Lisäksi kriteerit tarkistetaan säännöllisesti. Sovellusalue voi siten laajentua myöhemmin. Markkinoiden ja kansalaisyhteiskunnan välillä on lisäksi käynnissä keskustelu sosiaalisesta luokitusjärjestelmästä.

7.2 Vuoropuhelu sidosryhmien kanssa

Sidosryhmien kanssa käytyyn vuoropuheluun vastuullisista sijoituksista sisältyy tietojen hakeminen mahdollisilta asiakkailta, toimittajilta, toimialajärjestöiltä, viranomaisilta, sijoittajayhteenliittymiltä ja etujärjestöiltä.

Tallenna järjestelmällisesti kaikki viestintä ja haetut raportit tai käytä vaihtoehtoisesti alaviitteitä ja muita viitteitä analyysissa sellaisenaan.

Miltä sidosryhmiltä kysytään tietoja?

[Kuvaile lyhyesti sidosryhmät, joilta kysytään tietoja eli joihin otetaan suoraan yhteyttä yleisesti saatavilla olevien tietojen hakemisen lisäksi.]

7.2.1 Kysymykset sidosryhmille

Alla olevat kysymykset ovat ehdotuksia, jotka on mukautettava hankintakohteen ja sidosryhmien mukaan. Sidosryhmiltä saadut vastaukset auttavat meitä ratkaisemaan kohdissa 8.3 Edistämisen arviointi ja 8.4 Vaatimusten asettaminen mainitut asiat.

Kerää kaikki kysymykset samalle sidosryhmälle yhteen dokumenttiin.

- Onko hankintayksikkö ottanut käyttöön vastuullisen sijoittamisen käytäntöjä?
- Mitkä vastuullisuuden osa-alueet ovat mielestänne tärkeimpiä sijoittamisen näkökulmasta?
- Valitsitteko yrityksiä tietyillä vastuullisuuskriteereillä? Jos kyllä, niin millä?
- Suljetteko pois yrityksiä? Jos kyllä, niin millä perusteilla?
- Käytättekö omistajan vaikutusvaltaa vastuullisuusasioihin vaikuttamiseksi yrityksessä? Jos kyllä, niin miten?
- Kuinka suuri osa korkovaroistanne on vihreitä joukkovelkakirjoja?
- Kuinka suuri on varallisuussalkun hiilidioksidijalanjälki verrattuna MSCI World Index- tai Sustainability-indeksiin?
- Kuinka suuri on omistusosuutenne yrityksistä, joiden liikevaihto perustuu hiileen?
- Kuinka suuri on oman yhtiönne ilmastoja?
- Kuinka suuri on kiinteistöjenne ilmastoja?
- Kuinka suuri on osakesijoitustenne ilmastoja?
- Miten teette työtä tulevaisuuden ilmastoja mittaamiseksi?
- Missä kohtaa verkkosivuanne julkaisette tietoja käytännöistä, joilla integroitte vastuullisuusriskit sijoituspäätöstenne tekoprosessiin (rahoitusmarkkinoiden toimijat tai sijoitus- tai vakuutusneuvontaanne (rahoitusneuvoja)?
- Mitkä tiedonantoa koskevan asetuksen kohdat koskevat teitä ja miten täytätte vaatimukset?

- Mitkä kestävyysluokitusjärjestelmästä annetun asetuksen ympäristötavoitteet tukevat rahoitustuotteen perustana olevaa sijoitusta?
 - » ilmastonmuutosten rajoittaminen
 - » sopeutuminen ilmastonmuutoksiin
 - » veden ja merialueiden luonnonvarojen vastuullinen käyttäminen ja suojeleminen
 - » siirtymä kiertotalouteen
 - » ympäristösaasteiden ennaltaehkäiseminen ja rajoittaminen
 - » biologisen monimuotoisuuden ja ekosysteemin suojelu ja ennallistaminen
- Miten ja missä määrin rahoitustuote on sijoitus toimintaan, joka on kestävyysluokitusjärjestelmän mukaan ekologisesti vastuullista?
 - » tukee merkittävästi vähintään yhden ympäristötavoitteen saavuttamista
 - » ei aiheuta merkittävää vahinkoa millekään ympäristötavoitteista
 - » toteutetaan määritettyjen vähimmäissuojatoimien mukaisesti
 - » vastaa määritettyjä teknisiä tarkastuskriteereitä

Ilmoita ekologisesti vastuullisiin yrityksiin, jotka on valittu rahoitustuotteeseen, tehtyjen sijoitusten osuus, mukaan lukien tiedot mahdollistavasta taloudellisesta toiminnasta ja taloudellisesta siirtymätoiminnasta prosenttiosuutena (%) kaikista sijoituksista tuotteessa.

- Oletteko allekirjoittaneet vastuullisen sijoittamisen periaatteet? Jos kyllä, liittääkö ohien tuore raportti.

7.2.2 Esimerkkejä lähteistä

- [UN Global Compact Sustainable Finance](#)
- [UN Environment Programme Finance Initiative](#)
- [Principles for Responsible Investment](#)
- [Investor Alliance for Human Rights](#)

7.3 Edistämisen arviointi

Alla olevassa taulukossa voit laskea vastuullisten sijoitusten edistämisen tason hankinnassa, sitä seuraavassa puitesopimuksessa / dynaamisessa hankintajärjestelmässä ja puitehankintasopimuksessa/hankintasopimuksessa.

Ilmoita kokonaispisteet asianmukaisessa sarakkeessa ja se, miten ne ovat kertyneet.

Arviointiperuste	Tietolähde	Edistämisen kokonaispisteet
Tuotteeseen/palveluun sisältyy sijoituksia/investointeja = +1 Jos tuotteeseen/palveluun sisältyy sijoituksia/investointeja: • Hankintayksikkö tai yhteishankintayksikön asiakkaat ovat ottaneet käyttöön vastuullisen sijoittamisen käytäntöjä = +1 • Vaatimukset vastuullisesta sijoittamisesta voivat tukea toimittajan aktiivista työtä vastuullisen kehityksen edistämiseksi = +1 • Vaatimukset vastuullisesta sijoittamisesta on mahdollista asettaa ja vaatimukset on mahdollista täyttää = +1 • Vaatimusten asettaminen vastuullisesta sijoittamisesta on sopivassa suhteessa = +1	Sidosryhmävuoropuhelu mahdollisten asiakkaiden, toimittajien ja toimialajärjestöjen kanssa.	[Pisteet ilmoitetaan asteikolla 0–5, vaikka kokonaispistemäärä olisi suurempi kuin 5.]

7.4 Vaatimusten asettaminen

Jos edistämisen yhteenlaskettu pistemäärä on vähintään 3, vaatimusten asettaminen vastuullisesta sijoittamisesta on tärkeää.

Kun arvioit asetettavia vaatimuksia ja ehtoja, voit pohtia seuraavia:

- Miten hankintayksiköt ovat hallinneet riskejä aiemmissa hankinnoissa?
- Onko meillä kokemuksia seurannasta?
- Onko meillä vakiosanamuotoja, joita voimme käyttää?
- Onko jokin erityinen vaatimus tai ehto määritettävä tiettyjä riskejä varten?

- Onko osalle valikoimasta asetettava tiukemmat vaatimukset ja ehdot?
- Onko toimialoilla suosituksia tai standardeja, joita voimme käyttää?
- Onko vastuullisuusmerkkejä, joita voimme käyttää?
- Voimmeko käyttää perustana jotakin EU:n säädöksistä?
 - » asetus tiedoksiannosta
 - » asetus kestävyysluokitusjärjestelmästä
- Voimmeko käyttää perustana jotakin OECD:n sektorikohtaisista ohjeista asianmukaisesta huolellisuudesta?
 - » institutionaaliset sijoittajat
- Voimmeko käyttää perustana vastuullisen sijoittamisen periaatteita?
- Voimmeko ja pitäisikö meidän arvioida toimittajat riskien perusteella eli vastuullisen sijoittamisen käytäntöjen ja prosessien perusteella?
- Kuinka kypsä ja valmis ala on tämentyypisille vaatimuksille?

Pitäisikö vaatimuksia ja/tai ehtoja asettaa?

[Perustele, tarvitseeko vaatimuksia ja/tai ehtoja asettaa, ja määritä niillä saavutettavat mahdollisuudet.]

8. Kiertotalous

Vaatimukset kiertotaloudesta auttavat saavuttamaan Agenda 2030 -toimintaohjelman tavoitteen 12.

8.1 Edellytykset

Ilmasto- ja ympäristövaikutusten ja luonnonresursseihin ja ekosysteemien kohdistuvan paineen pienentämisessä onnistuminen edellyttää siirtymistä lineaarisesta taloudesta kiertotalouteen. Kiertotaloudessa jo valmistettujen ja hankittujen tuotteiden, komponenttien ja materiaalien arvo pyritään säilyttämään mahdollisimman pitkään. Käytetty tuote käytetään uudelleen ja kierrätetään.

A. Rajoita materiaalien kokonaiskulutusta	B. Vähennä neitseellisten raaka-aineiden määrää	C. Pidennä tuotteiden käyttöikää	D. Maksimoi tuotteen tai komponentin uudelleenkäytön mahdollisuus	E. Maksimoi materiaalien uudelleenkäyttö- ja kierrätysmahdollisuudet
• Jaettu käyttö sisäisesti • Jaettu käyttö ulkoisesti, vuokraus tai leasing • Uudelleenkäyttö, kunnostus ja päivitys • Materiaalin kulutuksen minimoiva rakenne • Vähemmän jätteitä	• Tiedot kierrätettyjen, bioperustaisten ja neitseellisten raaka-aineiden osuudesta • Kierrätettyjen raaka-aineiden suurempi osuus • Bioperustaisten raaka-aineiden suurempi osuus	• Pidemmät takuuajat • Huolto- ja korjaussopimukset • Päivitettävät tuotteet • Käyttöikää pidentävä rakenne • Huolto- ja korjausmahdollisuudet • Modulaarinen / muutettavissa oleva rakenne • Sovitut kannustimet käyttöiän pidentämiseksi • Valmistajan ohjeet optimaalista käyttöä varten	• Purkamista helpottava rakenne • Modulaarinen rakenne • Standardisoitu rakenne • Tiedot sisällöstä ja rakenteesta • Takaisinotto- ja uudelleenkäytösopimukset • Kiertotalouden liiketoimintamallien tukeminen	• Kierrätystä tukeva rakenne • Tiedot sisällöstä ja materiaaleista • Takaisinotto- ja kierrätys sopimukset • Vaarallisten aineiden rajoittaminen tai kieltäminen • Hajoavat/ kompostoitavat materiaalit • Kiertotalouden liiketoimintamallien tukeminen

8.2 Vuoropuhelu sidosryhmien kanssa

Sidosryhmien kanssa käytyyn vuoropuheluun kiertotaloudesta sisältyy tietojen hakeminen mahdollisilta asiakkailta, toimittajilta, toimialajärjestöiltä, viranomaisilta, etujärjestöiltä, tutkimuslaitoksilta ja medialta.

Tallenna järjestelmällisesti kaikki viestintä ja haetut raportit tai käytä vaihtoehtoisesti alaviitteitä ja muita viitteitä analyysissä sellaisenaan.

Miltä sidosryhmiltä kysytään tietoja?

[Kuvaile lyhyesti sidosryhmät, joilta kysytään tietoja eli joihin otetaan suoraan yhteyttä yleisesti saatavilla olevien tietojen hakemisen lisäksi.]

8.2.1 Kysymykset sidosryhmille

Alla olevat kysymykset ovat ehdotuksia, jotka on mukautettava hankintakohteen ja sidosryhmien mukaan. Sidosryhmiltä saadut vastaukset auttavat meitä ratkaisemaan kohdissa 9.3 Edistämisen arviointi ja 9.4 Vaatimusten asettaminen mainitut asiat.

Kerää kaikki kysymykset samalle sidosryhmälle yhteen monisteeseen.

- Mitä kiertotalouden tuotteita, ratkaisuja ja liiketoimintamalleja on markkinoilla?
- Onko alalla joitakin erikoishaasteita?
- Mitä kiertotalouden tuotteita, ratkaisuja ja liiketoimintamalleja toimialalla on mahdollisuus käyttää?
- Mitä kiertotalouden tuotteita, ratkaisuja ja liiketoimintamalleja voitte tarjota tällä hetkellä?
- Onko alalla tavaroiden alkuperän jäljitysjärjestelmää, esimerkiksi digitaalisia tuotepasseja tai vastaavia? Jos kyllä, ilmoittakaa, mitä niistä käytätte tai suunnittelette käyttää.
- Asetatteko alihankkijoille vaatimuksia kiertotalouden näkökulmasta?
- Olisiko helpompaa, jos yksityiskohtaisten vaatimusten sijasta olisi toiminnallisia vaatimuksia? Toiminnallisilla vaatimuksilla kuvaamme sitä, mikä on saavutettava, ei sitä, miten ne on saavutettava. Tässä lähtökohtana ovat toiminnot, vaikutukset ja mitattavat tulokset. Se mahdollistaa teille/alalle omien ehdotusten esittämisen erilaisista ja uusista ratkaisuksista haasteeseen.

8.3 Edistämisen arviointi

Alla olevassa taulukossa voit laskea mahdollisuudet kiertotaloutta edistävien toimien toteuttamiseen hankinnassa, sitä seuraavassa puitesopimuksessa / dynaamisessa hankintajärjestelmässä ja puitehankintasopimuksessa/hankintasopimuksessa.

Ilmoita kokonaispisteet asianmukaisessa sarakkeessa ja se, miten ne ovat kertyneet.

Arviointiperuste	Tietolähde	Edistämisen kokonaispisteet
Materiaalien kokonaiskulutusta on rajoitettu esim. jaetulla käytöllä (sisäisesti, ulkoisesti, vuokraamalla, leasingilla), uudelleenkäytöllä, kunnostamisella, päivittämisellä, materiaalin kulutuksen minimoivalla rakenteella, pienemmällä jätelmäärällä = +1 Neitseellisten raaka-aineiden määrää on pienennetty esim. parantamalla tietämystä kierrätettyjen, bioperustaisten ja neitseellisten raaka-aineiden osuudesta, suurentamalla kierrätettyjen raaka-aineiden osuutta ja suurentamalla bioperustaisten raaka-aineiden osuutta = +1 Tuotteiden käyttöikää on pidennetty esim. pidentämällä takuuajkoja, solmimalla huolto- ja korjaussopimuksia, käyttämällä päivitettäviä tuotteita, käyttöikää pidentävällä rakenteella, huolto- ja korjausmahdollisuuksilla, modulaarisella / muutettavalla rakenteella, sovitulla kannustimilla käyttöönsä pidentämiseksi, valmistajan ohjeilla optimaalista käyttöä varten = +1 Tuotteen tai komponentin uudelleenkäytön mahdollisuus on maksimoitu esim. purkamista helpottavalla rakenteella, modulaarisella rakenteella, standardisoidulla rakenteella, tiedoilla sisällöstä ja rakenteesta, takaisinotto- ja uudelleenkäyttösopimuksilla ja tukemalla kiertotalouden liiketoimintamalleja = +1 Materiaalien uudelleenkäytön ja kierrätyksen mahdollisuus on maksimoitu esim. kierrätystä helpottavalla rakenteella, tiedoilla sisällöstä ja materiaaleista, takaisinotto- ja kierrätysopimuksilla, vaarallisen aineiden rajoittamisella tai kieltämisellä, hajovilla/kompostoitavilla materiaaleilla, kiertotalouden liiketoimintamallien tukemisella = +1	Sidosryhmävuoropuhelu mahdollisten asiakkaiden, toimittajien, toimialajärjestöjen, viranomaisten ja muiden sidosryhmien kanssa etujärjestöt mukaan lukien	[Pisteet ilmoitetaan asteikolla 0–5, vaikka kokonaispistemäärä olisi suurempi kuin 5.]

8.4 Vaatimusten asettaminen

Kiertotalous on yhteishankintayksikön painopistealueita vastuullisuudessa. Jos edistämien kokonaispisteet ovat vähintään 3, voimme markkinoida puitesopimusta tai hankintajärjestelmää kiertotaloussopimuksena. Kaikille edistämisen arvioinnissa tunnistetuille mahdollisuuksille edistää kiertotaloutta hankinnoissa on kuitenkin määritettävä vaatimukset ja ehdot.

Kun arvioit asetettavia vaatimuksia ja ehtoja, voit pohtia seuraavia:

- Miten hankintayksiköt ovat hallinneet kiertotaloutta aiemmissa hankinnoissa?
- Onko meillä kokemuksia seurannasta?
- Onko meillä vakiosanamuotoja, joita voimme käyttää?
- Onko hankintaviranomaisen kriteeripalvelussa asianmukaisia vaatimuksia?
- Onko kestävyysluokitusjärjestelmässä teknisiä tarkastuskriteereitä, joita voimme käyttää?
- Onko osalle valikoimasta asetettava tiukemmat vaatimukset ja ehdot?
- Onko toimialoilla suosituksia tai standardeja, joita voimme käyttää?
- Onko vastuullisuusmerkkejä, standardeja tai ympäristöluokituksia, joita voimme käyttää?
- Voimmeko käyttää perustana jotakin EU:n säädöksistä?
 - » ekosuunnitteludirektiivi
- Voimmeko käyttää toiminnallisia vaatimuksia?
- Voimmeko ja pitääkö meidän arvioida toimittajat sen perusteella, millainen heidän tekninen osaamisensa kiertotaloutta tukevista hankinnoista on?
- Voimmeko asettaa ennakkoivia vaatimuksia tai ehtoja, joihin sisältyy kehitys sopimusaikana?
- Kuinka kypsä ja valmis ala on tämentyyppisille vaatimuksille?

Pitäisikö vaatimuksia ja/tai ehtoja asettaa?

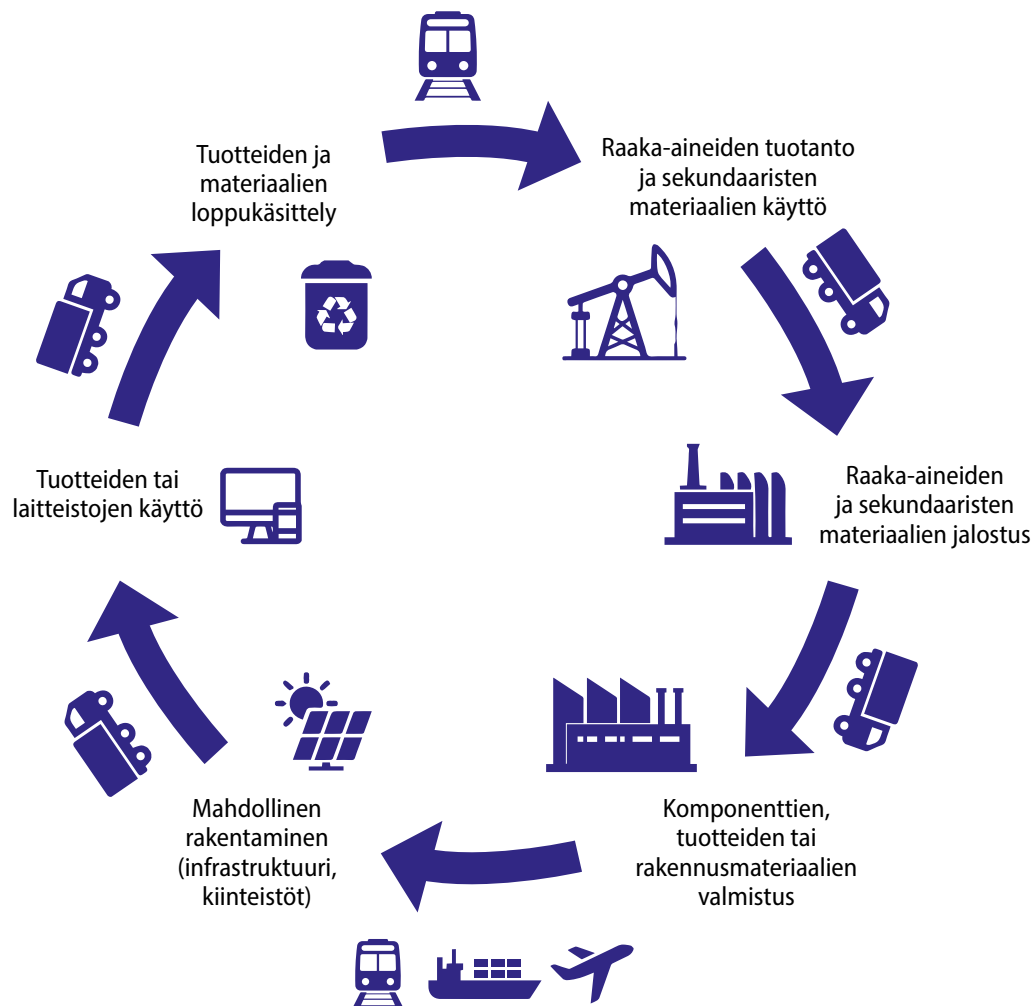
[Perustele, tarvitseeko vaatimuksia ja/tai ehtoja asettaa, ja määritä niillä saavutettavat mahdollisuudet.]

9. Vaikutukset ilmastoon

Vaatimukset, joiden tarkoituksena on rajoittaa ilmastoon kohdistuvia vaikutuksia, auttavat saavuttamaan Agenda 2030 -toimintaohjelman tavoitteet 7 ja 13.

9.1 Edellytykset

Negatiivinen vaikutus ilmastoon voi aiheutua missä tahansa vaiheessa tuotteen elinkaarta raaka-aineiden tuotannosta ja jalostuksesta tuotteen valmistukseen, asennukseen ja käyttöön sekä käsittelyyn käyttöänsä päätyttyä. Osa tuotteista ei lisäksi saa sisältää liian paljon määrättyjä raaka-aineita niistä ilmastoon kohdistuvien vaikutusten takia. Esimerkiksi polttoainetoimittajilla on velvollisuus vähentää bensiinistä ja dieselistä aiheutuvia kasvihuonekaasupäästöjä, mikä onnistuu lisäämällä asteittain biopolttoaineiden osuutta.

Negatiivinen vaikutus ilmastoon voi aiheutua myös palvelujen tuottamisen aikana esimerkiksi datapalvelimien datan tallennuksessa käytön tai kuljetusten aikana. Fossiilittomat kuljetukset ovat sen vuoksi yhteishankintayksikön painopistealueita vastuullisuudessa.

9.2 Vuoropuhelu sidosryhmien kanssa

Sidosryhmien kanssa käytyyn vuoropuheluun ilmastoon kohdistuvista vaikutuksista sisältyy tietojen hakeminen mahdollisilta asiakkailta, toimittajilta, toimialajärjestöiltä, viranomaisilta, etujärjestöiltä, tutkimuslaitoksilta ja medialta.

Tallenna järjestelmällisesti kaikki viestintä ja haetut raportit tai käytä vaihtoehtoisesti alaviitteitä ja muita viitteitä analyysissa sellaisenaan.

Miltä sidosryhmiltä kysytään tietoa?

[Kuvaile lyhyesti sidosryhmät, joilta kysytään tietoa.]

9.2.1 Kysymykset sidosryhmille

Alla olevat kysymykset ovat ehdotuksia, jotka on mukautettava hankintakohteen ja sidosryhmien mukaan. Sidosryhmiltä saadut vastaukset auttavat meitä ratkaisemaan kohdissa 10.3 Erityisen haavoittuvassa asemassa olevat ryhmät, 10.4 Riskinarviointi ja 10.5 Vaatimusten asettaminen mainitut asiat.

Kerää kaikki kysymykset samalle sidosryhmälle yhteen monisteeseen.

- Mitkä ovat tuotteiden pääasialliset raaka-aineet?
- Missä vaiheessa tuotteiden elinkaarta vaikutus ilmastoon on suurin?
- Missä muissa vaiheissa tuotteiden elinkaarta vaikutus ilmastoon on merkittävä?
- Missä maissa tuotteiden loppuvalmistus tapahtuu?
- Miten sähkö kokonaisuudessaan tuotetaan maassa, jossa tuotteet valmistetaan? Katso esim. <https://ourworldindata.org/electricity-mix>.
- Onko tuotteiden ympäristöselosteita (Environmental Product Declaration eli EPD)?
- Onko tuoteryhmäsääntöjä (Product Category Rules eli PCR)?
- Mitä teette kuljetuksista aiheutuvien ilmastovaikutusten minimoimiseksi?
- Voitteko antaa asiakaskohtaisia ilmastotietoja kuljetuksista?
- Missä maissa palvelun datakeskukset sijaitsevat?
- Missä vaiheessa palvelun toimitusketjua vaikutus ilmastoon on suurin?
- Mitä alalla tehdään kyseessä olevista tavaroista/palveluista aiheutuvien ilmastovaikutusten minimoimiseksi? Onko joitakin erityisiä aloitteita tai hankkeita tai muita yhteisiä pyrkimyksiä?
- Voitteko antaa asiakaskohtaisia ilmastotietoja myydyistä tavaroista, esim. kunnostettujen tuotteiden ostamisella saavutettu CO₂-päästöjen vähennys uusien oston verrattuna?
- Onko tavaroilla/palveluilla, joihin liittyy ilmastokysymyksiä, vastuullisuusmerkkejä?
- Kuinka suurella osalla valikoimastanne on tällainen vastuullisuusmerkki?

- Mitä ilmastoa koskevia lakisääteisiä vaatimuksia tavaroihin/palveluihin sovelletaan?
- Mitä uusia tutkimustuloksia ilmaston osa-alueella on tavaroista/palveluista?
- Kehitetäänkö tuotteita jatkuvasti niistä aiheutuvien ilmastovaikutusten vähentämiseksi?
- Onko alalla joitakin erikoishaasteita?
- Mitä ilmaston kannalta älykkäitä tuotteita, ratkaisuja ja liiketoimintamalleja alalla voidaan ottaa käyttöön?
- Mitä ilmaston kannalta älykkäitä tuotteita, ratkaisuja ja liiketoimintamalleja voitte tarjota tällä hetkellä?
- Asetatteko alihankkijoille vaatimuksia ilmastovaikutuksen näkökulmasta?
- Olisiko helpompaa, jos yksityiskohtaisten vaatimusten sijasta olisi toiminnallisia vaatimuksia? Toiminnallisilla vaatimuksilla kuvaamme sitä, mikä on saavutettava, ei sitä, miten ne on saavutettava. Tässä lähtökohtana ovat toiminnot, vaikutukset ja mitattavat tulokset. Se mahdollistaa teille/alalle omien ehdotusten esittämisen erilaisista ja uusista ratkaisuista haasteeseen.

9.3 Erityisen haavoittuvassa asemassa olevat

Negatiivinen vaikutus ilmastoon on tiiviisti yhteydessä ihmisoikeuksiin ja niistä ennen muuta riittävään elintasoon kohdistuvaan negatiiviseen vaikutukseen.

Ilmastonmuutokset eivät katso maarajoja ja voimistavat köyhyyttä ja eriarvoisuutta entisestään. Kansainvälisesti tarkastelu perustuu seuraaviin erityisen haavoittuvassa asemassa oleviin ryhmiin: alkuperäiskansat, naiset, kansalliseen, etniseen, uskonnolliseen tai kielelliseen vähemmistöön kuuluvat henkilöt, lapset, toimintarajoitteiset, työmuuttajat ja heidän perheensä sekä henkilöt aseellisissa selkkauksissa.

Ruotsissa tarkastelun lähtökohtana ovat usein yhdenvertaisuuslain seitsemän syrjintäperustetta: sukupuoli, sukupuolirajat rikkova identiteetti tai sukupuolen ilmaisu, etninen alkuperä, usko tai muu vakaumus, toimintarajoite, seksuaalinen suuntautuminen ja ikä.

Lisäksi yleissopimuksessa lapsen oikeuksista on määritetty lapsen oikeus elämään, eloonjäämiseen ja kehittymiseen.

Mihin erityisen haavoittuvassa asemassa oleviin ryhmiin voi kohdistua ilmastomuutoksista aiheutuvia vaikutuksia hankinnan seurauksena?

Ihmiset, joita jo kohdellaan epäoikeudenmukaisesti tai jotka ovat alttiita epäoikeudenmukaiselle kohtelulle esimerkiksi sukupuolensa (naiset), ikänsä (lapset ja iäkkäät), rotunsa, kansallisuutensa, etnisen alkuperänsä tai alkuperänsä, luokkansa tai kastinsa, terveytensä tai toimintakykynsä tai luonnonkatastrofin, sotien tai muiden aseellisten/poliittisten konfliktien seurauksena.

9.4 Riskinarviointi

Alla olevassa taulukossa voit laskea ilmastoon kohdistuvien vaikutusten riskitason hankinnassa, sitä seuraavassa puitesopimuksessa / dynaamisessa hankintajärjestelmässä ja puitehankintasopimuksessa/hankintasopimuksessa.

Merkitse riskipisteet asianmukaiseen sarakkeeseen.

Arviointiperuste	Riskipisteet
Rakennusurakka, katu-, tie- ja vesirakentaminen; energia, vesi ja jätevesi; elintarvikkeet; polttoaineet; kiinteistö- ja rakennusmateriaalit (ei puu); maanrakennustyöt ja geotekniikka; matkustajaliikenne, koulukyydit, matkatoimistopalvelut; kevyiden hyötyajoneuvojen ja henkilöajoneuvojen hankinta; tavaraliikenne ja muuttopalvelut; katu, liikenne, puhtaanapito, jätteidenkäsittely; raskaat hyötyajoneuvot ja urakointikoneet; maatalous- ja puutarhakoneet; vuokravaate- ja pesulapalvelu jne.; posti ja postimaksu; keittiö-, pesu- ja siivouskoneet ja -laitteet; generaattorit, turbiinit, sähkömoottorit; paineistetut kaasut = 5 Instrumentit ja sidetarvikkeet; IT-laitteet, näytöt, monitoimilaitteet, AV-laitteet; toimistolaitteet; huonekalut ja kalusteet, tapetointi; siivous, nuohous, kunnossapito; hotelli ja konferenssi; kiinteistöpalvelu; IT-ylläpito ja -järjestelmä; keittiövälineet ja -tarvikkeet; sähköasennus-, kaapelointi-, valaistus- ja kulutusmateriaalit; työvaatteet, suojavaatteet, profiilivaatteet; tekstiilit; muovit, synteettiset materiaalit ja kumi; lääkinnällistekniset laitteet ja välineet = 4	[Pisteet 1–5.]

Arviointiperuste

Kotiteollisuuspalvelut,
puusepäntyöt, asennukset;
hälytys ja vartiointi; kirjat, lehdet,
media; toimistomateriaali (ei
IT); puutavara ja puumateriaali
puusepäntöihin; pankki- ja
rahoituspalvelut ja -kustannukset;
urheilu ja leikkiminen, leikkipaikat
ja -kalusteet ja -välineet jne.;
laboratoriovälineet, mittauslaitteet
jne.; IT-ohjelmistot; korjaus,
kunnossapito ja huolto (ei
ajoneuvot); eläkehallinto; työkalut
ja koneistot; IT-tiedonsiirto;
profilituotteet ja lahjat; kopiointi
ja painatus; maali, liima ja tapetit;
kemikaalit, laboratoriokemikaalit,
siivouskemikaalit;
pakkausmateriaalit ja paketointi
= 3

Lääkkeet ja apteekkitavarat;
sosiaali- ja hoitotoiminta;
hallinnolliset palvelut; musiikki ja
kulttuuri (laitteet ja kalusteet) = 2

Arkkitehdit ja tekniset konsultit;
IT-konsultit; henkilöstöpalvelu;
PR, mainostaminen ja
tiedot; rekrytointikonsultit;
laboratoriopalvelut; kääntäminen
ja tulkit; sosiaaliset palvelut = 1

9.5 Vaatimusten asettaminen

Jos kokonaisriskipisteet ovat vähintään 3, riskejä on tärkeä estää ja rajoittaa. Kuljetukset kuuluvat yhteishankintayksikön painopistealueisiin, minkä vuoksi meidän on asetettava vaatimukset kuljetuksille myös silloin, kun riskipistemäärä on pieni (käytettävissä on vakiomuotoiluja). Kun arvioit asetettavia vaatimuksia ja ehtoja, voit pohtia seuraavia:

- Onko parannuspotentiaali suuri?
- Onko osa-alueella pitkälle menevää lainsäädäntöä?
- Miten hankintayksiköt ovat hallinneet riskejä aiemmissa hankinnoissa?
- Onko meillä kokemuksia seurannasta?
- Onko meillä vakiosanamuotoja, joita voimme käyttää? Esimerkkinä tästä ovat fossiilittomat kuljetukset.
- Onko kestävyysluokitusjärjestelmässä teknisiä tarkastuskriteereitä, joita voimme käyttää?
- Onko osalle valikoimasta asetettava tiukemmat vaatimukset ja ehdot?
- Voimmeko käyttää perustana jotakin EU:n säädöksistä?
 - » ekosuunnitteludirektiivit
- Onko toimialoilla suosituksia tai standardeja, joita voimme käyttää?
- Onko vastuullisuusmerkkejä, standardeja tai ympäristöluokituksia, joita voimme käyttää?
- Mitä ympäristötietoja toimittajalta tarvitaan, jotta voimme mitata ja valvoa tavoitteiden saavuttamista hankinnassa esim. fossiilittomien kuljetusten osalta?
- Voimmeko käyttää toiminnallisia vaatimuksia?
- Voimmeko ja pitäisikö meidän arvioida toimittajat esimerkiksi energia-asioiden johtamiskäytäntöjen ja -prosessien perusteella?
- Voimmeko asettaa ennakoivia vaatimuksia tai ehtoja, joihin sisältyy kehitys sopimusaikana?
- Kuinka kypsä ja valmis ala on tämältyypisille vaatimuksille?

Pitäisikö vaatimuksia ja/tai ehtoja asettaa?

[Perustele, tarvitseeko vaatimuksia ja/tai ehtoja asettaa, ja määritä riskit, joihin ne vaikuttavat.]

10. Luonnon monimuotoisuus

Vaatimukset, joiden tarkoituksena on edistää luonnonresurssien vastuullista hyödyntämistä, biologista monimuotoisuutta ja ekosysteemiä, auttavat saavuttamaan Agenda 2030 -toimintaohjelman tavoitteen 15.

10.1 Edellytykset

Luonnonresurssien vastuullinen käyttö, biologinen monimuotoisuus ja ekosysteemi ovat edellytyksiä kaikelle elämälle maapallolla. Tähän liittyy muun muassa luonnollisten elinympäristöjen suojeleminen, pilaantuneiden maa-alueiden ennallistaminen, aavikoitumisen estäminen ja haitallisten vieraslajien leviämisen estäminen.

Negatiivinen vaikutus luonnonresursseihin, biologiseen monimuotoisuuteen ja ekosysteemiin voi aiheutua missä tahansa vaiheessa tuotteen elinkaarta raaka-aineiden tuotannosta ja jalostuksesta tuotteen valmistukseen, asennukseen ja käyttöön sekä käsittelyyn käyttöään päätyttyä. Negatiivinen vaikutus biologiseen monimuotoisuuteen on lisäksi yhteydessä ilmastoon kohdistuvaan negatiiviseen vaikutukseen. Esimerkiksi metsäkato ja elinympäristöjen muut muutokset – joko raaka-aineen itsensä tai monokulttuurien muodostumisen takia – uhkaavat sekä lajien eloonjäämistä että ilmastoa, kun kasvihuonekaasupitoisuudet kasvavat muutosten seurauksena.

Luonnonresursseihin, biologiseen monimuotoisuuteen ja ekosysteemiin voi kohdistua negatiivisia vaikutuksia myös palvelujen tuottamisesta esimerkiksi silloin, jos vesakon raivaavalla tai puita leikkaavalla palveluntuottajalla ei ole tietoja suojelun arvoisista kohteista alueella biologisen monimuotoisuuden ja ekosysteemin näkökulmasta.

10.2 Vuoropuhelu sidosryhmien kanssa

Sidosryhmien kanssa käytyyn vuoropuheluun luonnonresursseista, biologisesta monimuotoisuudesta ja ekosysteemistä sisältyy tietojen hakeminen mahdollisilta asiakkailta, toimittajilta, toimialajärjestöiltä, viranomaisilta, etujärjestöiltä, tutkimuslaitoksilta ja medialta.

Tallenna järjestelmällisesti kaikki viestintä ja haetut raportit tai käytä vaihtoehtoisesti alaviitteitä ja muita viitteitä analyysissä sellaisenaan.

Miltä sidosryhmiltä kysytään tietoja?

[Kuvaile lyhyesti sidosryhmät, joilta kysytään tietoja.]

10.2.1 Kysymykset sidosryhmille

Alla olevat kysymykset ovat ehdotuksia, jotka on mukautettava hankintakohteen ja sidosryhmien mukaan. Sidosryhmiltä saadut vastaukset auttavat meitä ratkaisemaan kohdissa 11.3 Erityisen haavoittuvassa asemassa olevat ryhmät, 11.4 Riskinarviointi ja 11.5 Vaatimusten asettaminen mainitut asiat.

Kerää kaikki kysymykset samalle sidosryhmälle yhteen monisteeseen.

- Mitkä ovat tuotteiden pääasialliset raaka-aineet?
- Missä tuotteiden elinkaaren vaiheessa vaikutus luonnonresursseihin, biologiseen monimuotoisuuteen ja ekosysteemiin on suurin?
- Missä muissa vaiheissa tuotteiden elinkaarta vaikutus luonnonresursseihin, biologiseen monimuotoisuuteen ja ekosysteemiin on merkittävä?
- Missä maissa tuotteiden loppuvalmistus tapahtuu?
- Miten varmistatte luonnonresurssien vastuullisen käytön, biologisen monimuotoisuuden ja ekosysteemin?
- Ennallistetaanko luonnonresursseja?
- Missä kohtaa palvelun toimitusketjua vaikutus luonnonresursseihin, biologiseen monimuotoisuuteen ja ekosysteemiin on suurin?
- Mihin erityisen haavoittuvassa asemassa oleviin ryhmiin voi kohdistua vaikutuksia luonnonresurssien liikkakäytön tai biologisen monimuotoisuuden ja ekosysteemin heikentymisen perusteella hankinnan seurauksena?

- Mitä alalla tehdään luonnonresursseihin, biologiseen monimuotoisuuteen ja ekosysteemiin kohdistuvien vaikutusten minimoiseksi? Onko joitakin erityisiä aloitteita tai hankkeita tai muita yhteisiä pyrkimyksiä?
- Onko tavaroilla/palveluilla, jotka liittyvät luonnonresurssien käyttöön, biologiseen monimuotoisuuteen ja ekosysteemiin, vastuullisuusmerkkejä?
- Kuinka suurella osalla valikoimastanne on tällainen vastuullisuusmerkki?
- Mitä luonnonresursseja, biologista monimuotoisuutta ja ekosysteemiä koskevia lakisääteisiä vaatimuksia tavaroihin/palveluihin sovelletaan?
- Mitä uusia tutkimustuloksia luonnonresurssien, biologisen monimuotoisuuden ja ekosysteemin osa-alueilla on tavarosta/palvelusta?
- Kehitetäänkö tuotteita jatkuvasti luonnonresurssien, biologisen monimuotoisuuden ja ekosysteemin ottamiseksi paremmin huomioon?

10.3 Erityisen haavoittuvassa asemassa olevat ryhmät

Negatiivinen vaikutus luonnonresursseihin, biologiseen monimuotoisuuteen ja ekosysteemiin on tiiviisti yhteydessä ihmisoikeuksiin ja niistä ennen muuta riittävään elintasoon kohdistuvaan negatiiviseen vaikutukseen. Oikeus tarkoittaa muun muassa oikeutta riittävään ravintoon, vaatetukseen, puhtaaseen juomaveteen ja sanitaatioon sekä pakkokäännytyksen kieltoa.

Kansainvälisesti tarkastelu perustuu seuraaviin erityisen haavoittuvassa asemassa oleviin ryhmiin: alkuperäiskansat, naiset, kansalliseen, etniseen, uskonnolliseen tai kielelliseen vähemmistöön kuuluvat henkilöt, lapset, toimintarajoitteiset, työmuuttajat ja heidän perheensä sekä henkilöt aseellisissa selkkauksissa.

Ruotsissa tarkastelun lähtökohtana ovat usein yhdenvertaisuuslain seitsemän syrjintäperustetta: sukupuoli, sukupuolirajat rikkova identiteetti tai sukupuolen ilmaisu, etninen alkuperä, usko tai muu vakaumus, toimintarajoite, seksuaalinen suuntautuminen ja ikä.

Lisäksi yleissopimuksessa lapsen oikeuksista on määritetty lapsen oikeus elämään, eloonjäämiseen ja kehittymiseen.

Mihin erityisen haavoittuvassa asemassa oleviin ryhmiin voi kohdistua vaikutuksia luonnonresurssien liikakäytön tai biologisen monimuotoisuuden tai ekosysteemin heikentymisen perusteella hankinnan seurauksena?

[Kuvaa lyhyesti haavoittuvassa asemassa olevat ryhmät, joihin voi kohdistua vaikutuksia.]

10.4 Riskinarviointi

Alla olevassa taulukossa voit laskea luonnonresursseihin, biologiseen monimuotoisuuteen ja ekosysteemiin kohdistuvien vaikutusten riskitason hankinnassa, puitesopimuksessa / dynaamisessa hankintajärjestelmässä ja puitehankintasopimuksessa/ hankintasopimuksessa. Merkitse riskipisteet asianmukaiseen sarakkeeseen.

Arviointiperuste	Riskipisteet
Elintarvikkeet; energia, vesi ja jätevesi, rakennusurakka, katu-, tie- ja vesirakentaminen; maanrakennustyöt ja geotekniikka; kiinteistö- ja rakennusmateriaalit (ei puu); katuliikenne, puhtaanapito, jätteidenkäsittely; polttoaineet; työvaatteet, suojavaatteet, profilivaatteet = 5 Puutavarat ja puumateriaali puusepäntöihin; huonekalut ja kalusteet, tapetointi; urheilu ja leikkiminen, leikkipaikat, -kalusteet ja -välineet jne.; tekstiilit; muovit, synteettiset materiaalit ja kumi; lääkkeet ja apteekkitavarat; kemikaalit, laboratoriokemikaalit, siivouskemikaalit; tavaraliikenne ja muuttopalvelut; raskaat hyötyajoneuvot ja urakointikoneet; maatalous- ja puutarhakoneet = 4 Matkustajaliikenne, koulukyyditykset, matkatoimistopalvelut; hotelli ja konferenssi; toimistomateriaalit (ei IT); pakkausmateriaalit ja pakkaus; musiikki ja kulttuuri (välineet ja kalusteet); profilituotteet ja lahjat; maali, liima ja tapetit; kopiointi ja painatus; instrumentit ja sidetarvikkeet; kiinteistöpalvelu; vuokravaate- ja pesulapalvelu jne.; IT-laitteet, näytöt, monitoimikoneet, AV-laitteet; sähköasennus-, kaapelointi-, valaistus- ja kulutusmateriaalit; kevyiden hyötyajoneuvojen ja henkilöajoneuvojen hankinta;	[Pisteet 1–5.]

Arviointiperuste

toimistolaitteet; hälytys ja vartiointi; keittiölaitteet ja -tarvikkeet; posti ja postimaksu; keittiö-, pesu-, siivouskoneet ja -laitteet; generaattorit, turbiinit, sähkömoottorit; lääkinnällistekniset laitteet ja välineet; työkalut ja koneistot = 3

Siivous, nuohous, kunnossapito; sosiaali- ja hoitotoiminta; kirjat, lehdet, media; laboratoriovälineet, mittauslaitteet jne.; korjaus, kunnossapito ja huolto (ei ajoneuvot); paineistetut kaasut = 2

Arkkitehdit ja tekniset konsultit; IT-konsultit; henkilöstöpalvelu; laboratoriopalvelut; IT-ylläpito ja -järjestelmä; PR, mainokset ja tiedot; pankki- ja rahoituspalvelut ja -kustannukset; rekrytointikonsultit; IT-ohjelmistot; kääntäminen ja tulkit; hallinnolliset palvelut; sosiaaliset palvelut, IT-tiedonsiirto;

eläkehallinto = 1

10.5 Vaatimusten asettaminen

Jos kokonaisriskipisteet ovat vähintään 3, riskejä on tärkeä estää ja rajoittaa. Kun arvioit asetettavia vaatimuksia ja ehtoja, voit pohtia seuraavia:

- Onko parannuspotentiaali suuri?
- Onko osa-alueella pitkälle menevää lainsäädäntöä?
- Onko meillä kokemuksia seurannasta?
- Onko meillä vakiosanamuotoja, joita voimme käyttää?
- Onko hankintaviranomaisen kriteeripalvelussa asianmukaisia vaatimuksia?
- Onko kestävyysluokitusjärjestelmässä teknisiä tarkastuskriteereitä, joita voimme käyttää?
- Onko osalle valikoimasta asetettava tiukemmat vaatimukset ja ehdot?

- Voimmeko käyttää perustana jotakin EU:n säädöksistä?
 - » puutavara-asetus
- Onko toimialoilla suosituksia tai standardeja, joita voimme käyttää?
- Onko vastuullisuusmerkkejä, standardeja tai ympäristöluokituksia, joita voimme käyttää?
- Voimmeko ja pitäisikö meidän arvioida toimittajat esimerkiksi puutavaran vastuullisen hankinnan käytäntöjen ja prosessien perusteella?
- Voimmeko asettaa ennakkoivia vaatimuksia tai ehtoja, joihin sisältyy kehitys sopimusaikana?
- Kuinka kypsä ja valmis ala on tämäntyypisille vaatimuksille?

Pitäisikö vaatimuksia ja/tai ehtoja asettaa?

[Perustele, tarvitseeko vaatimuksia ja/tai ehtoja asettaa, ja määritä riskit, joihin ne vaikuttavat.]

11. Ympäristölle ja terveydelle haitalliset aineet

Vaatimukset, joiden tarkoituksena on rajoittaa ympäristölle ja terveydelle haitallisten aineiden esiintymistä ja käyttöä, auttavat saavuttamaan Agenda 2030 -toimintaohjelman tavoitteet 3, 6, 12, 14 ja 15.

11.1 Edellytykset

Tuotteisiin sisältyvät vaaralliset aineet voivat aiheuttaa haittaa terveydelle ja ympäristölle. Riskiarvion tekemiseen kemiallisista riskeistä tarvitaan tiedot aineista, joita kemialliset tuotteet, tavarat ja materiaalit sisältävät. Puhdistusaineiden, teollisuuskemikaalien, kengänhoitotuotteiden, hygienia- ja hoitotuotteiden jne. sisältämät kemialliset aineet on suhteellisen helppo tarkistaa, koska tuotteissa on ainesosaluettelot ja asiaankuuluvat käyttöturvallisuustiedotteet. Niissä on kuvattu tuotteen sisältö ja vaarallisuus ja annettu ohjeet turvallisesta käytöstä ja hävittämisestä.

Teollisuuskemikaaleja käytetään tavaroiden valmistuksessa, minkä vuoksi esimerkiksi elektroniikka, sisustus, tekstiilit, lelut, urheilumateriaalit ja keittiövälineet sisältävät kemikaaleja. Teollisuuslaitosten on laadittava luettelo kemikaaleista, joita ne käyttävät toiminnassaan.

Tavaroiden käyttöturvallisuustiedotteista ja ainesosaluetteloista ei kuitenkaan ole sääntöjä, minkä vuoksi ainesosia on hankalampi tarkistaa. Vain kaikkein vaarallisimpien aineiden, jotka on määritetty laissa (luetteloon mahdollisesti lupamenettelyn piiriin sisällytettävistä aineista) niin sanotuiksi erityistä huolta aiheuttaviksi aineiksi (substances of very high concern eli SVHC), tietojen ilmoittamisesta tavarantoimittajien toimitusketjussa on säännöt.

Ympäristölle ja terveydelle haitallisten aineiden negatiivinen vaikutus voi aiheutua missä tahansa vaiheessa tuotteen elinkaarta raaka-aineiden tuotannosta ja jalostuksesta tuotteen valmistukseen ja käyttöön sekä käsittelyyn käyttöänsä päätyttyä. Esimerkiksi kemikaalien luontoon vuotamisen riski on olemassa sekä öljyn tuotannossa että muoviesineiden valmistuksessa, käytössä ja käsittelyssä käyttöänsä päätyttyä.

Ympäristölle ja terveydelle vaarallisista aineista voi aiheutua negatiivisia vaikutuksia myös palvelujen tuottamisen aikana esimerkiksi silloin, jos töherryksen poistaja, lukkoseppä tai ajoneuvokorjaaja ei käytä hyväksyttyjä kemikaaleja.

11.2 Vuoropuhelu sidosryhmien kanssa

Sidosryhmien kanssa käytyyn vuoropuheluun ympäristölle ja terveydelle haitallisista aineista sisältyy tietojen hakeminen mahdollisilta asiakkailta, toimittajilta, toimialajärjestöiltä, viranomaisilta, etujärjestöiltä, tutkimuslaitoksilta ja medialta.

Tallenna järjestelmällisesti kaikki viestintä ja haetut raportit tai käytä vaihtoehtoisesti alaviitteitä ja muita viitteitä analyysissä sellaisenaan.

Miltä sidosryhmiltä kysytään tietoja?

[Kuvaile lyhyesti sidosryhmät, joilta kysytään tietoja eli joihin otetaan suoraan yhteyttä yleisesti saatavilla olevien tietojen hakemisen lisäksi.]

11.2.1 Kysymykset sidosryhmille

Alla olevat kysymykset ovat ehdotuksia, jotka on mukautettava hankintakohteen ja sidosryhmien mukaan. Sidosryhmiltä saadut vastaukset auttavat meitä ratkaisemaan kohdissa 12.3 Erityisen haavoittuvassa asemassa olevat ryhmät, 12.4 Riskinarviointi ja 12.5 Vaatimusten asettaminen mainitut asiat.

Kerää kaikki kysymykset samalle sidosryhmälle yhteen monisteeseen.

- Mitkä ovat tuotteiden pääasialliset raaka-aineet?
- Missä tuotteiden elinkaaren vaiheessa ympäristölle ja terveydelle haitallisten aineiden vaikutus on suurin?
- Missä muissa vaiheissa tuotteiden elinkaarta ympäristölle ja terveydelle vaarallisten aineiden vaikutus on merkittävä?
- Missä maissa tuotteiden loppuvalmistus tapahtuu?
- Mitä ympäristölle ja terveydelle haitallisia aineita tuotteissa on?
- Mitkä vahingolliset aineet ovat mielestänne tärkeimmät poistaa käytöstä lähiaikoina?
- Minkä aineiden käytöstä poistamiseksi teette aktiivisesti työtä ja miten teette tällaista työtä?
- Missä kohtaa palvelun toimitusketjua ympäristölle ja terveydelle haitallisten aineiden vaikutus on suurin?
- Mihin ympäristölle ja terveydelle haitalliset aineet voivat vaikuttaa?
- Mitä alalla tehdään ympäristölle ja terveydelle haitallisten aineiden poistamiseksi käytöstä? Onko joitakin erityisiä aloitteita tai hankkeita tai muita yhteisiä pyrkimyksiä?
- Onko tavaroilla/palveluilla, joihin liittyy ympäristölle ja terveydelle haitallisten aineiden käyttö, vastuullisuusmerkkejä?
- Kuinka suurella osalla valikoimastanne on tällainen vastuullisuusmerkki?
- Mitä ympäristölle ja terveydelle haitallisia aineita koskevia lakisääteisiä vaatimuksia tavaroihin/palveluihin sovelletaan?
- Mitä uusia tutkimustuloksia ympäristölle ja terveydelle haitallisten aineiden osa-alueella on tavarosta/palveluista?
- Onko joitakin tiettyjä aineita/aineryhmiä tai materiaaleja, jotka on määrä poistaa käytöstä uudella lainsäädännöllä seuraavan 1–2 vuoden aikana?
- Kehitetäänkö tuotteita ympäristölle ja terveydelle haitallisten aineiden näkökulmasta?
- Asetatteko alihankkijoille vaatimuksia ympäristölle ja terveydelle haitallisten aineiden pohjalta?

11.3 Erityisen haavoittuvassa asemassa olevat ryhmät

Ympäristölle ja terveydelle haitallisten aineiden negatiivinen vaikutus ympäristöön ja ihmisiin on tiiviisti yhteydessä ihmisoikeuksiin kohdistuvaan negatiiviseen vaikutukseen. Turvallinen, puhdas ja terveellinen ympäristö on perusehto sille, että oikeudet elämään, terveyteen, ravintoon ja veteen toteutuvat. Turvallinen ja puhdas juomavesi sekä sanitaatio on tunnustettu ihmisoikeuksiksi.

Kansainvälisesti tarkastelu perustuu seuraaviin erityisen haavoittuvassa asemassa oleviin ryhmiin: alkuperäiskansat, naiset, kansalliseen, etniseen, uskonnolliseen tai kielelliseen vähemmistöön kuuluvat henkilöt, lapset, toimintarajoitteiset, työmuuttajat ja heidän perheensä sekä henkilöt aseellisissa selkkauksissa.

Ruotsissa sen sijaan tarkastelu perustuu herkkiin ryhmiin erityisesti suhteessa kemikaaleihin. Usein mainitaan lapset, nuoret, raskaana olevat ja henkilöt, joilla on jokin muu terveydentilaan vaikuttava asia.

Lisäksi yleissopimuksessa lapsen oikeuksista on määritetty lapsen oikeus elämään, eloonjäämiseen ja kehittymiseen.

Mihin erityisen haavoittuvassa asemassa oleviin ja herkkiin ryhmiin voi kohdistua vaikutuksia ympäristölle ja terveydelle haitallisista aineista hankinnan seurauksena?

[Kuvaile lyhyesti sidosryhmät, joilta kysytään tietoja eli joihin otetaan suoraan yhteyttä yleisesti saatavilla olevien tietojen hakemisen lisäksi.]

11.4 Riskinarviointi

Alla olevassa taulukossa voit laskea ympäristölle ja terveydelle haitallisten aineiden riskitason hankinnassa.

Merkitse riskipisteet asianmukaiseen sarakkeeseen.

Arviointiperuste	Riskipisteet
Rakennusurakat, katu-, tie- ja vesirakentaminen; energia, vesi ja jätevesi; kiinteistö- ja rakennusmateriaalit (ei puu); elintarvikkeet; maanrakennustyöt ja geotekniikka; matkustajaliikenne, koulukyyditykset, matkatoimistopalvelut; IT-laitteet, näytöt, monitoimilaitteet, AV-laitteet; toimistolaitteet; polttoaineet; kevyiden hyötyajoneuvojen ja henkilöajoneuvojen hankinta; tavaraliikenne ja muuttopalvelut; huonekalut ja kalusteet, tapetointi; katu, liikenne, puhtaanapito, jätteidenkäsittely; kemikaalit, laboratoriokemikaalit, siivouskemikaalit; raskaat hyötyajoneuvot ja urakointikoneet; maatalous- ja puutarhakoneet; vuokravaate- ja pesulapalvelu jne.; posti ja postimaksu; työvaatteet, suojajalkineet, profiilivaatteet; tekstiilit; muovit, synteettiset materiaalit ja kumi; profiilituotteet ja lahjat; maali, liima ja tapetit = 5 Siivous, nuohous, kunnossapito; kiinteistöpalvelu; sähköasennus-, kaapelointi-, valaistus- ja kulutusmateriaalit; toimistomateriaalit (ei IT); urheilu ja leikkiminen, leikkipaikat – kalusteet ja välineet jne.; pakkausmateriaalit ja paketointi; kopiointi ja painatus = 4 Lääkkeet ja apteekkitavarat; instrumentit ja sidetarvikkeet; hotelli ja konferenssi; hälytys ja vartiointi; keittiövälineet ja -tarvikkeet, puutavarat ja puumateriaali puusepäntöihin; keittiö-, pesu- ja siivouskoneet ja -laitteet; generaattorit, turbiinit, sähkömoottorit; korjaukset, kunnossapito ja huolto (ei ajoneuvot); lääkinnällistekniset laitteet ja välineet; työkalut ja koneistot = 3	[Pisteet 1–5.]

Arviointiperuste

Sosiaali- ja hoitotoiminta; IT-ylläpito ja -järjestelmä; kirjat, lehdet, media; laboratoriovälineet, mittauslaitteet jne.; laboratoriopalvelut; sosiaaliset palvelut = 2

Arkkitehdit ja tekniset konsultit; IT-konsultit; henkilöstöpalvelu; pankki- ja rahoituspalvelut ja -kustannukset; PR, mainokset ja tiedot; rekrytointikonsultit;

IT-ohjelmistot; kääntäminen ja tulkit; hallinnolliset palvelut; musiikki ja kulttuuri (välineet ja kalusteet); eläkehallinto;

IT-tiedonsiirto; paineenalaiset kaasut = 1

11.5 Vaatimusten asettaminen

Jos kokonaisriskipisteet ovat vähintään 3, riskejä on tärkeä estää ja rajoittaa. Kun arvioit asetettavia vaatimuksia ja ehtoja, voit pohtia seuraavia:

- Onko parannuspotentiaali suuri?
- Onko osa-alueella pitkälle menevää lainsäädäntöä?
- Miten hankintayksiköt ovat hallinneet riskejä aiemmissa hankinnoissa?
- Onko meillä kokemuksia seurannasta?
- Onko meillä vakiosanamuotoja, joita voimme käyttää?
- Onko hankintaviranomaisen kriteeripalvelussa asianmukaisia vaatimuksia?
- Onko kestävyysluokitusjärjestelmässä teknisiä tarkastuskriteereitä, joita voimme käyttää?
- Onko osalle valikoimasta asetettava tiukemmat vaatimukset ja ehdot?
- Voimmeko käyttää perustana jotakin EU:n säädöksistä?
 - » luettelo aineista, jotka mahdollisesti sisällytetään lupamenettelyn piiriin
- Onko toimialoilla suosituksia tai standardeja, joita voimme käyttää?
- Onko vastuullisuusmerkkejä, standardeja tai ympäristöluokituksia, joita voimme käyttää?

- Voimmeko ja pitääkö meidän arvioida toimittajat niiden kemikaaleista aiheutuvien haitallisten vaikutusten estämiseksi tekemän järjestelmällisen työn perusteella?
- Voimmeko asettaa ennakoivia vaatimuksia tai ehtoja, joihin sisältyy kehitys sopimusaikana?
- Kuinka kypsä ja valmis ala on tämäntyyppisille vaatimuksille?

Pitäisikö vaatimuksia ja/tai ehtoja asettaa?

[Perustele, tarvitseeko vaatimuksia ja/tai ehtoja asettaa, ja määritä riskit, joihin ne vaikuttavat.]

12. Järjestelmällinen ympäristötyö

Vaatimukset järjestelmällisestä ympäristötyöstä auttavat saavuttamaan Agenda 2030 -toimintaohjelman tavoitteen 12.

Kun vaatimukset järjestelmällisestä ympäristötyöstä asetetaan, toimittaja voi osoittaa kapasiteettinsa ja rutiininsa hankinnassa asetettujen ympäristövaatimusten täyttämiseksi.

12.1 Vuoropuhelu sidosryhmien kanssa

Sidosryhmien kanssa käytyyn vuoropuheluun järjestelmällisestä ympäristötyöstä sisältyy tietojen hakeminen mahdollisilta toimittajilta, toimialajärjestöiltä, sertifiointielimiltä ja tietokannoista. Tietokanta ei sisällä tietoja kaikista sertifioituista yrityksistä.

Tallenna järjestelmällisesti kaikki viestintä ja haetut raportit tai käytä vaihtoehtoisesti alaviitteitä ja muita viitteitä analyysissä sellaisenaan.

Miltä sidosryhmiltä kysytään tietoja?

[Kuvaile lyhyesti sidosryhmät, joilta kysytään tietoja eli joihin otetaan suoraan yhteyttä yleisesti saatavilla olevien tietojen hakemisen lisäksi.]

12.1.1 Kysymykset sidosryhmille

Alla olevat kysymykset ovat ehdotuksia, jotka on mukautettava hankintakohteen ja sidosryhmien mukaan. Sidosryhmiltä saadut vastaukset auttavat meitä ratkaisemaan kohdissa 13.3 Edistämisen arviointi ja 13.4 Vaatimusten asettaminen mainitut asiat.

Kerää kaikki kysymykset samalle sidosryhmälle yhteen monisteeseen.

- Onko tuotantoa muissa maissa, joissa järjestelmällinen ympäristötyö voi auttaa vähentämään ympäristöriskejä?
- Voiko järjestelmällinen ympäristötyö auttaa teitä tai alihankkijoitanne täyttämään tavaralle tai palvelulle asetetut ympäristövaatimukset?
- Onko teillä ympäristöasioiden johtamisjärjestelmää, joka kattaa tarjousmenettelyn ja hankinnan kohteen? Kuvaile toimintatapojaanne.
- Onko teillä sertifikaattia tai todistusta ympäristöasioiden johtamisesta, joka kattaa tarjousmenettelyn ja hankinnan kohteen?

12.2 Edistämisen arviointi

Alla olevassa taulukossa voit laskea mahdollisuudet järjestelmälliseen ympäristötyöhön hankinnassa.

Ilmoita kokonaispisteet asianmukaisessa sarakkeessa ja se, miten ne ovat kertyneet.

Arviointiperuste	Edistämisen kokonaispisteet
Tavaralle tai palvelulle asetetaan pitkälle menevät ympäristövaatimukset = +2 Jos pitkälle menevät ympäristövaatimukset asetetaan: • Tuotantoa on muissa maissa, joissa järjestelmällinen ympäristötyö voi auttaa vähentämään ympäristöriskejä = +1 • Järjestelmällinen ympäristötyö voi auttaa toimittajaa tai toimittajan käyttämiä alihankkijoita täyttämään tavaralle tai palvelulle asetetut ympäristövaatimukset = +1 • Vaatimusten asettaminen järjestelmällisestä ympäristötyöstä on sopivassa suhteessa = +1	[Pisteet ilmoitetaan asteikolla 0–5, vaikka kokonaispistemäärä olisi suurempi kuin 5.]

12.3 Vaatimusten asettaminen

Jos edistämisen yhteenlaskettu pistemäärä on vähintään 3, vaatimusten asettaminen järjestelmällisestä ympäristötyöstä on tarkoituksenmukaista.

Kun arvioit asetettavia vaatimuksia ja ehtoja, voit pohtia seuraavia:

- Miten hankintayksiköt ovat hallinneet järjestelmällistä ympäristötyötä aiemmissa hankinnoissa?
- Onko meillä kokemuksia seurannasta?
- Kuinka suurella osalla mahdollisia toimittajia on ympäristöasioiden johtamisjärjestelmä?
- Kuinka suurella osalla mahdollisia toimittajia on sertifikaatti tai todistus ympäristöasioiden johtamisesta?

- Onko toimittajissa paljon suuria yrityksiä, jotka ovat käyttäneet paljon resursseja ympäristötyöhön, vai lähinnä pieniä ja keskisuuria yrityksiä tai mikroyrityksiä?
- Voimmeko ja pitääkö meidän arvioida toimittajat niiden tekemän järjestelmällisen ympäristötyön perusteella?
- Voimmeko asettaa ennakoivia vaatimuksia tai ehtoja, joihin sisältyy kehitys sopimusaikana?
- Kuinka kypsä ja valmis ala on tämäntyyppisille vaatimuksille?

Yhteishankintayksiköllä on järjestelmällisen ympäristötyön vaatimuksia koskevia standardimuotoiluja ja vaatimus voidaan asettaa joko kvalifointivaatimuksena tai puitesopimuksen ja sopimuksen ehtona.

Kvalifointivaatimus soveltuu aloille, jotka ovat kypsiä ja joilla suurin osa toimittajista ja alihankkijoista on saanut kolmannelta osapuolelta sertifikaatin tai todistuksen.

Jos alalla sen sijaan suurimmalla osalla toimittajista ja alihankkijoista ei ole kolmannen osapuolen myöntämää sertifikaattia tai todistusta, puitesopimuksen ja sopimuksen ehto soveltuu paremmin käyttöön. Hyväksymme silloin myös toimittajan oman kuvauksen tekemästään järjestelmällisesti ympäristötyöstä. Tiedot tarkistetaan ennen sopimuksen solmimista tai sen jälkeen. Näin voi olla esimerkiksi aloilla, joilla on paljon yksinyrittäjiä tai muutaman työntekijän yrityksiä.

Pitäisikö vaatimuksia ja/tai ehtoja asettaa?

[Perustele, tarvitseeko vaatimuksia ja/tai ehtoja asettaa, ja määritä niillä saavutettavat mahdollisuudet.]

13. Huolenpito eläimistä

Vaatimukset eläinten huolenpidosta auttavat saavuttamaan Agenda 2030 -toimintaohjelman tavoitteet 2, 3, 14 ja 15.

13.1 Edellytykset

13.1.1 Antibioottiresistenssin riski

Terveet eläimet ja antibioottien vähäinen käyttö pienentävät antibioottiresistenssin riskiä. Jos antibiootteja käytetään väärällä tavalla – esim. tarpeettomasti, virheellisellä annostelulla tai tarpeettoman laajan kirjon bakteereja tuhoavalla tavalla – vaarana on voimistaa turhaan resistenssin kehittymistä. Hyvä huolenpito eläimistä ja eläinten terveys ovat sen vuoksi tärkeitä myös kansanterveydelle.

13.1.2 Eläimistä peräisin olevat materiaalit

Eläimistä peräisin olevat materiaalit ovat tavallisia huonekalujen, vaatteiden, jalkineiden ja soittimien kaltaisissa tavaroissa. Tällaisina materiaaleina voidaan käyttää esimerkiksi untuvia, höyheniä, turkkeja, nahkoja, taljoja, villoja, karvoja, luita ja kuoria.

13.1.3 Viisi vapautta

Brittiläisen Farm Animal Welfare Committée -komitean vuonna 1992 määrittämät viisi vapautta ovat vakiintuneita periaatteita kansainvälisessä keskustelussa eläinten hyvinvoinnista:

Vapaus nälästä ja janosta huolehtimalla juomaveden saatavuudesta ja eläimen terveenä ja voimissa pitävän ravinnon saatavuudesta.

Vapaus epämukavuudesta huolehtimalla siitä, että eläimen ympäristö on sopiva ja tarjoaa suojaa ja mukavan lepopaikan.

Vapaus kivusta, loukkaantumisista ja sairauksista estämällä tai diagnosoimalla ja hoitamalla ne nopeasti.

Vapaus normaaliin käyttäytymiseen huolehtimalla siitä, että eläimellä on riittävästi tilaa, oikeat resurssit ja sopivaa seuraa.

Vapaus pelosta ja ahdistuksesta huolehtimalla siitä, etteivät olosuhteet ja käsittely aiheuta henkistä kärsimystä.

13.2 Vuoropuhelu sidosryhmien kanssa

Sidosryhmien kanssa käytyyn vuoropuheluun eläinten huolenpidosta sisältyy tietojen hakeminen mahdollisilta asiakkailta, toimittajilta, toimialajärjestöiltä, viranomaisilta, etujärjestöiltä ja medialta.

Tallenna järjestelmällisesti kaikki viestintä ja haetut raportit tai käytä vaihtoehtoisesti alaviitteitä ja muita viitteitä analyysissa sellaisenaan.

Miltä sidosryhmiltä kysytään tietoja?

[Kuvaile lyhyesti sidosryhmät, joilta kysytään tietoja eli joihin otetaan suoraan yhteyttä yleisesti saatavilla olevien tietojen hakemisen lisäksi.]

13.2.1 Kysymykset sidosryhmille

Alla olevat kysymykset ovat ehdotuksia, jotka on mukautettava hankintakohteen ja sidosryhmien mukaan. Sidosryhmiltä saadut vastaukset auttavat meitä ratkaisemaan kohdissa 14.3 Erityisen haavoittuvassa asemassa olevat ryhmät, 14.4 Riskinarviointi ja 14.5 Vaatimusten asettaminen mainitut asiat.

Kerää kaikki kysymykset samalle sidosryhmälle yhteen monisteeseen.

- Mitä eläintuotteita / eläimistä peräisin olevia materiaaleja tavaroissa on?
- Mistä maista eläintuotteet / eläimistä peräisin olevat materiaalit ovat peräisin?
- Onko tavaroilla kolmannen osapuolen myöntämiä sertifikaatteja?
- Mitä teette eläinten huolenpidon ja antibioottien pienen käytön varmistamiseksi?
- Mitä haasteita ja mahdollisuuksia alalla on eläinten huolenpidon varmistamisessa kansallisesti ja kansainvälisesti?

13.3 Erityisen haavoittuvassa asemassa olevat ryhmät

Riittämätön eläinten huolenpito on tiiviisti yhteydessä kansanterveyteen – ennen muuta antibioottiresistenssin riskin perusteella – ja sen vuoksi myös tässä yhteydessä voidaan määrittää erityisen haavoittuvassa asemassa olevat ryhmät.

Kansainvälisesti tarkastelu perustuu seuraaviin erityisen haavoittuvassa asemassa oleviin ryhmiin: alkuperäiskansat, naiset, kansalliseen, etniseen, uskonnolliseen tai kielelliseen vähemmistöön kuuluvat henkilöt, lapset, toimintarajoitteiset, työmuuttajat ja heidän perheensä sekä henkilöt aseellisissa selkkauksissa.

Ruotsissa tarkastelun lähtökohtana ovat usein yhdenvertaisuuslain seitsemän syrjintäperustetta: sukupuoli, sukupuoli-identiteetti tai sukupuolen ilmaisu, etninen alkuperä, uskonto tai muu vakaumus, toimintarajoite, seksuaalinen suuntautuminen ja ikä.

Lisäksi yleissopimuksessa lapsen oikeuksista on määritetty lapsen oikeus elämään, eloonjäämiseen ja kehittymiseen.

Mihin erityisen haavoittuvassa asemassa oleviin ryhmiin voi kohdistua riittämättömästä eläinten huolenpidosta aiheutuvia vaikutuksia hankinnan seurauksena?

Tuotantoketjussa maaseudun asukkaat ja ennen muuta naiset ja lapset ovat erityisen haavoittuvassa asemassa. Tähän vaikuttaa se, että maailmanlaajuisesti ennen muuta naiset vastaavat karjan kasvattamisesta. Jos eläimistä ei huolehdita hyvin ja jos eläimet eivät ole terveitä, kustannukset voivat suurentua ja tuotantotulos pienentyä.

Antibioottiresistenssin riskin osalta naiset, lapset ja iäkkäät ovat erityisen haavoittuvassa asemassa.

13.4 Riskiarviointi

Alla olevassa taulukossa voit laskea eläinten huolenpidon riskitason hankinnassa, sitä seuraavassa puitesopimuksessa / dynaamisessa hankintajärjestelmässä ja puitehankintasopimuksessa/hankintasopimuksessa. Merkitse riskipisteet asianmukaiseen sarakkeeseen.

Arviointiperuste	Tietolähde	Riskipisteet
Eläintuotteita / eläimistä peräisin olevia materiaaleja sisältyy sopimuksen kohteina oleviin tavaroihin = +1	Sidosryhmävuoropuhelussa mahdollisten asiakkaiden, toimittajien, toimialajärjestöjen, viranomaisten ja etujärjestöjen kanssa määritetään eläintuotteiden / eläimistä peräisin olevien materiaalien alkuperä.	[Pisteet 0–5.]

13.5 Vaatimusten asettaminen

Jos kokonaisriskipisteet ovat vähintään 3, riskejä on tärkeä estää ja rajoittaa. Kun arvioit asetettavia vaatimuksia ja ehtoja, voit pohtia seuraavia.

- Onko osa-alueella lainsäädäntöä?
- Miten hankintayksiköt ovat hallinneet riskejä aiemmissa hankinnoissa?
- Onko meillä kokemuksia seurannasta?
- Onko meillä vakiosanamuotoja, joita voimme käyttää?
- Onko jokin erityinen vaatimus tai ehto määritettävä tiettyjä riskejä varten?
- Onko osalle valikoimasta asetettava tiukemmat vaatimukset ja ehdot?
- Onko hankintaviranomaisen kriteeripalvelussa asianmukaisia vaatimuksia?
- Onko toimialoilla suosituksia tai standardeja, joita voimme käyttää?
- Onko vastuullisuusmerkkejä, joita voimme käyttää?
- Voimmeko käyttää perustana jotakin EU:n säädöksistä?
 - » EU:n luonnonvaraisten eläinten ja kasvien kaupasta antamat asetukset
- Voimmeko ja pitäisikö meidän arvioida toimittajat esimerkiksi eläimistä peräisin olevien materiaalien vastuullisen hankinnan käytäntöjen ja prosessien perusteella?
- Kuinka kypsä ja valmis ala on tämältyypisille vaatimuksille?

Pitäisikö vaatimuksia ja/tai ehtoja asettaa?

[Perustele, tarvitseeko vaatimuksia ja/tai ehtoja asettaa, ja määritä riskit, joihin ne vaikuttavat.]

Petos	Jos huijaat henkilön tekemään jotakin, jonka seurauksena hän menettää rahaa, tarkoituksena hankkia itsellesi tai jollekin toiselle etua, sinut voidaan tuomita petoksesta. Sama pätee silloin, jos hankit etua huijaamalla henkilön olemaan toimimatta silloin, kun hänen olisi pitänyt toimia, ja henkilö menettää sen seurauksena rahaa.
Kirjanpitorikos	Yritystoimintaa harjoittavan on merkittävä kirjanpitoon kaikki liiketapahtumat ja huolehdittava kaikkien kirjauserien tositteista, kuten kuiteista. Kirjanpito on säilytettävä kokonaisuudessaan seitsemän vuoden ajan. Jos tätä ei tehdä virheettömästi, henkilö voidaan tuomita kirjanpitorikoksesta.
Osakeyhtiölain rikkominen	Osakeyhtiölaki sisältää sääntöjä, jotka suojaavat yhtiötä, osakkeenomistajia ja muita sidosryhmiä, kuten asiakkaita ja toimittajia. Lisäksi laissa annetaan omistajille mahdollisuus määrätä yhtiön hallinnollisista säännöistä. Lainakielto ja bulvaanisäännös (jäljempänä) ovat rikoksia osakeyhtiölakia vastaan.
Verolain rikkominen	Veroilmoituksen laiminlyöminen verojen maksamisen kiertämiseksi voi olla esimerkki verorikoksesta. Verorikoksesta on säädetty verolaissa. Laissa on säännökset myös verotarkastuksen haittaamisesta, verovähennysrikoksesta, verotilitysrikoksesta ja verotulojen huolimattomasta antamisesta.
Kavallus	Kavalluksessa henkilö käyttää väärin luottamuksellista asemaansa ja käyttää omaksi hyväkseen päämiehensä koko omaisuutta tai osan siitä omaisuudesta huolehtimisen sijasta.

Lahjonta	Lahjonta on yksi korruption muoto. Lahjuksen ottaminen, lahjuksen antaminen, vaikutusvallalla kaupan käyminen (jäljempänä) ja lahjontarikoksen tuottamuksellinen rahoittaminen (jäljempänä) ovat rikoslaissa määritettyjä lahjontarikoksia. Korruptiorikoksiin lasketaan tavallisesti myös vilpillisyys päämiestä kohtaan (jäljempänä). Kaupankäyntiin vaikutusvallalla sisältyy lahjuksen antaminen, lupaaminen tai tarjoaminen välikädelle. Tarkoituksena on, että välikäsi vaikuttaisi henkilöön, joka käyttää viranomaisvaltaa tai päättää julkisesta hankinnasta. Lahjontarikoksen tuottamuksellisen rahoittamisen perusteella tuottamuksellinen osallistuminen lahjontatarkoitukseen on tietyissä tapauksissa rikos. Säännöstä sovelletaan tilanteessa, jossa elinkeinonharjoittaja antaa rahaa tai varoja henkilölle, joka edustaa elinkeinonharjoittajaa ja edistää tällä tavalla tuottamuksellisesti lahjuksen antamista, lahjuksen antamista tai kaupankäyntiä vaikutusvallalla asiassa. Henkilö voidaan tuomita vilpillisyydestä päämiestä kohtaan, jos henkilöllä on luottamustehtävä muun muassa hoitaa päämiehen taloutta tai muita oikeudellisia asioita, mutta hän hoitaa huonosti tehtävänsä.
Järjestäytynyt rikollisuus	Järjestäytynyt rikollisuus on yhteisnimitys, jossa vähintään kaksi henkilöä tekee yhteistyössä vakavia rikoksia pitkän ajan kuluessa tarkoituksena saada taloudellista hyötyä. Rikokset voivat olla kaikenlaisia huumausainerikoksista ja ihmiskaupasta rahanpesuun ja verorikoksiin.
Rahanpesu	Rikolliset, jotka saavat suuria rahasummia rikollisesta toiminnasta, tarvitsevat selityksen saamilleen summille. Lisäksi he haluavat piilottaa rahojen alkuperän. Jotta rahoja voidaan käyttää epäilyksiä herättämättä, ne on pestävä eli tilitettävä laillisesti ansaittuna.
Huijaus	Huijauksessa harhaanjohtavia tietoja levitetään suurelle yleisölle tavarain, arvopaperin tai muun ominaisuuden hintaan vaikuttamiseksi. Kyseessä voivat esimerkiksi olla virheelliset tiedot kaupan solmimisesta tai todellisuutta paremmasta taloudellisesta tilanteesta.

Vakavuuden arviointi

Merkitse seuraavalla sivulla olevaan taulukkoon riskipisteet ja edistämispisteet, jotka olet saanut analyysin tuloksena – niistä vastuullisuuden osa-alueista, joiden pistemäärä on vähintään 3. Ohita muut rivit.

Ilmoita sen jälkeen vastuullisuuden osa-alueen vakavuusaste. Tavoitteena on asettaa vaatimukset kaikille osa-alueille, joilla riskipisteiden tai edistämispisteiden määrä on vähintään 3. Jos kuitenkin priorisointia on tehtävä, vakavuusaste ohjaa sitä. Priorisointi ohjaa samalla tavalla seuranta.

Jos osa-alueella on edistämispisteitä riskipisteiden sijasta (työllistämistä edistävät toimet, vastuullinen sijoittaminen, kiertotalous ja järjestelmällinen ympäristötyö), vakavuusastetta ei arvioida. Ne on kuitenkin otettava huomioon.

Vakavuusaste on yhteenveto negatiivisen vaikutuksen merkityksestä ja laajuudesta ja siitä, voidaanko negatiivinen vaikutus korjata.

Vakavuusaste ei ole absoluuttinen arvo, vaan sitä verrataan muuhun negatiiviseen vaikutukseen asianmukaisessa tapauksessa. Käytä seuraavaa asteikkoa:

Vakavuus			
	Merkitys	Laajuus	Korjausmahdollisuus
	Elämän perustarpeiden/ vapauksien loukkaus, terveyttä haittaavan / la- jimuutoksia aiheuttavan vaikutuksen voimakkuus, lahjuksen suuruus, lahjuk- sen vaikutuksen voimak- kuus ihmisiin, ympäristöön ja yhteiskuntaan, jne.	Vaikutuksen kohteina ole- vien henkilöiden ja ryhmien osuus, maantieteellisen alueen laajuus, lajit, mak- settujen lahjuksien taajuus jne.	Laajuus, jossa negatiivinen vaikutus voidaan estää/ku- mota/ennallistaa; negatiivi- sen vaikutuksen oikaisemi- sen vaatiman ajan pituus, lahjuksesta yhteiskuntaan kohdistuvan negatiivisen vaikutuksen peruuttamat- tomuuden aste jne.
5	Erittäin suuri merkitys	Erittäin suuri laajuus	Erittäin vaikea korjata
4	Suuri merkitys	Suuri laajuus	Vaikea korjata
3	Keskisuuri merkitys	Keskisuuri laajuus	Voidaan korjata
2	Pieni merkitys	Pieni laajuus	Helppo korjata
1	Erittäin pieni merkitys	Erittäin pieni laajuus	Erittäin helppo korjata

Vastuullisuuden osa-alue	Riskipisteet/ edistämispisteet	Vakavuus			Yhteensä riski + vakavuus	Priorisointi
		Merkitys	Laajuus	Korjaus- mahdollisuus		
Lapsen oikeudet hankinnassa						
Työoikeudelliset ehdot						
Työympäristö						
Yhdenvertaiset oikeudet ja mahdollisuudet						
Saavutettavuus ja kaikkien käyttäjien tarpeet						
Vastuulliset toimitusketjut						
Vastuulliset sijoitukset						
Kiertotalous						
Vaikutukset ilmastoon						
Luonnonresurssit, biologinen monimuotoisuus ja ekosysteemi						
Ympäristölle ja terveydelle haitalliset aineet						
Järjestelmällinen ympäristötyö						
Huolenpito eläimistä						

VALTIOVARAINMINISTERIÖ
FINANSMINISTERIET

**KUNTA
LIITTO**

Kommun-
förbundet